

STENOGRAFSKE BELEŠKE

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 6

BEOGRAD 1937. GODINE

KNJIGA 3

LII REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 10 JULA 1937. GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVALI:

PRETSEDNIK
STEVAN ĆIRIĆ

i

POTPRETSEDNIK
FRANJO MARKIĆ

SEKRETAR
DR. DRAGAN DAMIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Ministar pravde **dr. Nikola Subotić**; Ministar građevina **dr. Marko Kožul**; Ministar finansija **Dušan Letica**; Ministar pošta, telegrafa i telefona **dr. Branko Kaluderčić**; Ministar bez portfelja **Vojislav V. Đorđević**; Ministar fizičkog vaspitanja naroda **dr. Josip Rogić**; Vladin poverenik pri pretresu predloga zakona o istupima **Aleksandar J. Kuzmanović**, generalni inspektor Ministarstva unutrašnjih poslova.

POČETAK U 9 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika LI redovnog sastanka;

2 — Saopštenje zakonskog predloga dr. Ivana Jančića i drugova, narodnih poslanika, o povećanju novčanih prinaldežnosti državnih službenika i odbijanje hitnosti;

3 — Saopštenje interpelacija narodnih poslanika: Milana Mravlje-a na Ministra pošta, telegrafa i telefona o radu Upravnika pošte u Ljubljani Frana Šalehara, koji izdaje službene tajne; Manfreda Paštrovića na Ministra finansija o povećanju prinaldežnosti državnih službenika;

4 — Saopštenje izveštaja Ministara o odgovorima na interpelacije narodnih poslanika;

5 — Saopštenje molbi za odsustva narodnih poslanika;

6 — Molbe i žalbe;

7 — Razna akta;

8 — Odgovor Pretsednika Narodne skupštine Stevana Ćirića na kratka pitanja narodnih poslanika Radivoja Nikolića i Dušana Ivančevića.

Govornici: Dr. Ivan Jančić, Ministar finansija Dušan Letica, Radivoje Nikolić, Dušan Ivančević, Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (sedam puta).

Dnevni red: 1 — Pretres u pojedinostima i konačno usvajanje u celini izveštaja Odbora o predlogu zakona o istupima.

Govornici: Dr. Branko Kalember (o povredi Poslovnika — dva puta), Sava Mikić, dr. Luka Soški (o povredi Poslovnika), Bogoljub Knežević (dva puta), dr. Luka Soški (radi lične primedbe), Vladin poverenik Aleksandar Kuzmanović (tri puta), Vojislav Lazić, izvestilac većine Milan Blažić (pet puta), Ministar pravde dr. Nikola Subotić, Radisav Vučetić, Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (šest puta).

2 — Pretres u načelu, u pojedinostima i konačno usvajanje u celini izveštaja Finansijskog odbora o zakonskom predlogu o povlačenju iz opticaja starog i kovanju novog metalnog novca.

Govornici: Izvestilac većine dr. Časlav Nikitović, Ministar finansija Dušan Letica, izvestilac manjiné Vojislav Lazić, Risto Grdić, dr. Jure Koc, Potpretsednik Narodne skupštine Franjo Markić.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, imam čast otvoriti LII redovni sastanak Narodne skupštine. Molim gospodina sekretara da izvoli pročitati zapisnik prethodnog sastanka.

Sekretar dr. Dragan Damić pročita zapisnik LI redovnog sastanka Narodne skupštine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od g.g. narodnih poslanika kakvu primedbu na zapisnik? (Nema!) Primedaba nema, zapisnik je primljen. Izvolite čuti jedan zakonski predlog za koji se traži hitnost.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. dr. Ivan Jančić i drugovi, narodni poslanici, podnose Narodnoj skupštini na rešenje predlog zakona o povećavanju novčanih prinadležnosti državnih službenika i traže da se oglasi za hitan. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč narodni poslanik g. dr. Jančić da obrazloži hitnost podnetog predloga.

Dr. Ivan Jančić: Gospodo narodni poslanici, na ovu Skupštinu svaljuje se krivica za sve što god je kome krivo, pa makar do nje i ne bilo krivice. Tako se, na primer, sadašnjoj Skupštini i nama poslanicima prebacuje i to da smo mi ozakonili Uredbu od 17 septembra 1935 godine kojom su smanjene prinadležnosti državnim službenicima, i ako Skupština nije imala učešća u donošenju te Uredbe i prema tome za nju i ne snosi nikakvu odgovornost.

Javno na zborovima i u pojedinim razgovorima upućuju nam se od strane činovništva razna pitanja te se traži odgovor i na pitanje: na koji će način činovništvo pored ovako osetno smanjenih plata, koje su već i pre izvršene redukcije u mnogim slučajevima, naročito kod nižih službenika, bile ispod minimuma potrebnog za izdržavanje, izaći na kraj?

Pomenuta Uredba nije uzbudila i pogodila samo državne i samoupravne službenike nego i ekonomske slojeve, počev od seljaka pa do zanatlija svih vrsti i trgovaca. Značajna je opštepoznata činjenica da su protiv redukcije prinadležnosti sa istom, ako ne još i većom, žestinom nego državni službenici protestirali i ekonomski slojevi, osećajući vrlo dobro da su redukcijom plata državnih službenika pogodeni i oni sami. Čim ostane bez para radnik, javni i privatni službenik, ostaje i seljak, zanatlija i trgovac. Bilo je, istina, vremena kada su ekonomski slojevi tražili smanjenje plata državnih službenika. Ali ta vremena već su davno prošla. Danas su plate javnih i privatnih nameštenika tako mizerne da ne trpe oskudicu samo oni i njihove porodice, već ekonomski slojevi koji su izgubili svog dobrog konzumenta. Gospodarski slojevi traže zbog toga iz razloga opstanka kao i iz razloga svojih koristi da se povećaju javnim službenicima njihove prinadležnosti.

Nedavno smo čitali da je talijanska vlada poboljšala svima radnicima nagrade za 10% i svim državnim i samoupravnim činovnicima za 8%, iako su talijanski radnici i činovnici nesrazmerno bolje nagrađivani nego naši.

Naše činovništvo je odmah posle donošenja Uredbe od 17 septembra 1935 godine počelo dokazivati, da ne može više izaći na kraj, da mora to sniženje plata povući za sobom materijalnu i moralnu propast državnih i samoupravnih službenika. Stale su dolaziti deputacije državnih službenika članovima Vlade, pojedinim poslaničkim klubovima i pojedinim poslanicima.

Meni se desilo da mi je neka grupa državnih službenika koja je bila kod svog resornog ministra, kazala, da joj je Ministar saopštilo da je on za povećanje plata državnim službenicima i da je sada stvar zavisna samo od poslanika t.j. od Skupštine, da li će pristati na povišenje plata. Poznato je da smo nas nekolicina poslanika predlagali amandman u sadašnji Finansijski zakon da se ukine Uredba od 17 septembra 1935 godine, međutim Vlada taj amandman nije primila sa motivacijom, da se činovnička pitanja ne mogu rešavati putem amandmana. Državni i samoupravni službenici trpe zbog toga oskudicu još dalje, zapadaju u dugove, propadaju i očajavaju.

Svega su od ujedinjenja pa do danas bili državni i samoupravni službenici samo dva puta barem donekle nagrađeni i to: Uredbom o dodacima na skupoću br. 130.000 od 29 septembra 1920 godine i Zakonom o činovnicima od 1 aprila 1931 godine. A ni ove blagodati nisu bile dugotrajne: prvu je poništila posleratna skupoća, koja je bila u stalnom porastu, a ona druga je bila od suviše kratkog veka, trajala je svega 6 meseci. Sve ostalo doba znači za državnog i samoupravnog činovnika sve gore i gore.

A najaktuelniji problem za državnog činovnika postavio se poslednjom Uredbom o sniženju novčanih prinadležnosti od 17 septembra 1935 godine od kada naše činovništvo počinje da preživljuje najteže časove kako u materijalnom tako i u moralnom pogledu, jer su već pre redukcije plata službenici primali tek onoliko koliko je dostizalo za najnužnije potrebe, a kamo li za bilo kakve nepredviđene izdatke. U takvim slučajevima, bolovanja, smrti, školovanja dece i slično, naš činovnik morao se zaduživati. Za dokaz neka služi činjenica da je samo slovenačko učiteljstvo, za koje postoje statistički podaci, zaduženo sa oko 15 miliona dinara što znači da je svaki učitelj zadužen bar sa 3600 din. A poznato je da se naš činovnik ne zadužuje lakomisleno, no u najvećoj nuždi, a što ne bi učinio ako ne bi bio prinuđen zbog sve veće i veće skupoće životnih namirnica i ostalih njegovih potreba. Državni službenici ne bacaju se bezrazložno u dugove nego je životni standard stalno u porastu i stalno sve poskupljava i treba da se zna da su nekim službenicima umanjene plate čak do 35% i još više. Jasno je, dakle, da zbog toga naše činovništvo ne može da živi svojim nekadašnjim uobičajenim životom dostojnim čoveka. Činovnik, a naročito onaj niži a njih je najviše, pada sve dublje materijalno pa i moralno. Iz toga se može lako zaključiti da su slučajevi korupcije, koji se dešavaju u državnim nadležnostima mahom u uzročnoj vezi sa materijalnim stanjem činovnika.

Redukcija plata javnih službenika, državnih i samoupravnih, imala je kao sukcesivnu posledicu još i pogoršanje prilika privatnih nameštenika. Vode najrazličitijih preduzeća povodeći se za dobrodošlim primerom počeli su odmah i oni sistematski da snižavaju prinadležnosti svojim službenicima.

Da je stanje u kome se nalazi naše činovništvo vrlo teško poznato je svima a pogotovo trebalo bi da bude poznato našim javnim radnicima, kao i onima koji vode računa o dalekosežnim pitanjima, a među koje spada kao jedno od najkrupnijih i pitanje javnog činovništva.

Vlada je septembra meseca 1935 godine obrazložavala sniženje plata državnih činovnika činjenicom, što su tobože pale cene životnim namirnicama. Međutim od tada sve se je izmenilo: životni standard

poskupio je — već sam taj razlog je vrlo veliki — još važnije, upravo najvažnije jeste, da se je prema tvrdnjama vlade opšta ekonomska situacija u zemlji mnogo i mnogo poboljšala, ali je činovničkom staležu i to jedino njemu sa porastom cena sve gore i gore.

Ukoliko su sve životne namirnice pa i ostale potrebe poskupile od 1935 godine vidi se najbolje po daljem autentičnom detalju iz službenog izveštaja Odeljenja za ekonomsko izučavanje Narodne banke Kraljevine Jugoslavije.

INDEKS CENA NA MALO

Baza 1930—100

Maj 1937 god.

	Hrana	Odelo	Ogr. i osv.	Razno	Skupa
Beograd	82,2	83,0	91,4	84,9	83,9
Zagreb	88,2	66,7	82,6	87,3	82,2
Ljubljana	86,5	84,1	87,6	80,7	85,5
Skoplje	92,4	71,7	98,5	88,6	87,9
Banja Luka	80,0	76,4	100,9	83,7	82,4
Niš	99,0	75,7	96,9	83,8	91,6
Novi Sad	93,2	87,5	98,7	77,8	91,1
Sarajevo	84,5	81,8	86,7	87,3	84,4
Split	84,8	83,3	92,3	91,9	86,2
Cetinje	81,8	70,5	78,5	67,4	77,2

INDEKS CENA NA VELIKO

Baza 1926—100

Proizvodi

	biljni	stočni	mine- ralni	indus- trijski	op. indeks
Oktober 1935 g.	81,6	56,2	81,1	68,8	70,0
Maj 1937 g.	89,8	62,7	87,6	76,5	72,6
		Izvozni	Uvozni		
Oktober 1935 g.		66,9	71,0		
Maj		68,6	74,2		

INDEKS CENA NA MALO

Baza 1930—100

Oktober 1935 god.

	Hrana	Odelo	Ogr. i osv.	Razno	Skupa
Beograd	80,8	78,7	86,9	89,3	82,0
Zagreb	86,3	65,6	80,8	89,4	80,9
Ljubljana	81,4	84,3	85,6	83,0	82,8
Skoplje	84,1	69,2	98,7	84,4	82,6
Banja Luka	77,7	71,7	92,3	82,3	78,8
Niš	87,7	66,7	95,7	82,7	83,3
Novi Sad	98,4	82,8	93,0	86,9	92,8
Sarajevo	82,0	70,7	85,9	91,0	80,7
Split	81,6	79,2	88,1	92,1	83,0
Cetinje	82,2	70,0	76,8	76,3	77,9

Cene su i dalje u skoku i tendencija za poskupljivanje života postoji i dalje. Primera radi navodi se, da je hleb u toku 10 meseci poskupio za 1 dinar po kilogramu. Cene kolonijalu, varivu, zeleni, mesu i dr. su takođe jako povećane. Godine 1935 kada se smanjenje prinadležnosti pravdalo niskim cenama životnih sretstava, cene govedini bile su 6 do 8 dinara jedan kgr. a prošle 1936 godine 10 do 12 dinara kilogram. Mast je skuplja 4 dinara po kilogramu.

Od 1935 godine do 31 marta 1937 godine prema svestranim ispitivanjima skočile su cene na malo kako sledi: sve vrste brašna za 30,9%; kukuruz i ječam za 15%; meso za 44,4%; suvo povrće i krompir za 25,9%; ulje za 15,2%; sapun 9,7%; obuća za 27%; odelo i tekstil 28%; drva i gorivo 6,5% — ili prosečno 22,5%.

Artikli koji su takode potrebni i koji se ne mogu smatrati kao luksuz kao na primer: kolonijal, čaj kakao, esencija, mast, slanina, med, šećer itd. poskupili su prosečno za 11%.

Pada u oči da su najviše skočile cene za život najpotrebnijim predmetima kao brašnu, mesu, krompiru, obući i odelu.

Cene su još uvek u skoku i skakaće i dalje, naročito poljoprivredni artikli, jer je bilo proleće kišovito i kiša je izazvala silne poplave, pa i u mestima gde je žetva izvršena, uništena je od poplava.

Iz svega ovoga proizilazi koliko je skupoća životnih namirnica svakim danom sve veća. Tome treba dodati još i skupe kirije, koje su u većini naših varoši, a naročito gradskih, stalno u porastu. Osim tog zvaničnog dokaza od naročite je važnosti i činjenica da nevolje i patnje činovnika povlače za sobom i druge kobne rezultate. Pre svega, pošto je kupovna moć činovništva mnogo pala, od toga imaju da trpe i svi ostali, dok bi se naprotiv poboljšanjem materijalnog stanja činovništva moglo postići poboljšanje i ostalih staleža.

Da nije to samo naše mišljenje, da ne misli ovako samo naša šira javnost, dokazuje utešna činjenica da je na manifestacionom zboru JRZ u Ljubljani od 17-I ove godine pod predsedništvom g. Ministra unutrašnjih dela priznato neodrživo stanje državnih službenika i primljena rezolucija koja glasi doslovno ovako: „Pošto u Ljubljani ima mnogo javnih nameštenika, koje je redukcija plata teško pogodila, a od toga trpi i sva naša privreda, tražimo poboljšanje materijalnog položaja državnih činovnika, naročito u pogledu porodičnih dodataka”.

Istu teškoću priznali su čak i članovi Vlade. Potsetiće samo na primer g. Ministra saobraćaja dr. Mehmeda Spaha i njegovu poznatu izjavu u Sarajevu.

U svojim izveštajima o poboljšanju naših privrednih prilika u toku poslednje dve godine Vlada je tačno i jasno priznala s jedne strane poboljšanje našeg finansiskog položaja, a s druge strane tako isto i neophodnu potrebu povećanja prinadležnosti državnim i samoupravnim službenicima.

Tako „Slovenec” u svom 142 broju od 25-VI-1937 godine na drugoj strani pod naslovom „Dve godine poboljšavanja našeg gazdinstva” između ostalog piše doslovno sledeće: „Septembra meseca 1935 godine stupila je na snagu Uredba o smanjivanju prinadležnosti državnih službenika, koja je usled svojih prvobitnih strogosti kasnije u oktobru ublažena. Otada je prošlo već dve godine i finansiski položaj u zemlji u međuvremenu znatno se popravio tako da bi sada trebalo da se počinje po malo pomišljati i na povećanje prinadležnosti državnih službenika pošto su za to vreme i cene porasle, te se zbog toga realna zarada našeg činovništva, još više smanjila, nego je to po rečima izgledalo”.

Šta sve to znači? Problem je poznat, poznat svima! A kad je već tako, uvereni smo da će se naš zakonski predlog uzeti onako kako treba i potrebno je da se što pre i sprovede u život. U toliko pre što su svi razlozi koji su diktovali smanjenje od 1935 godine već u potpunosti prestali da važe, a do predviđenog smanjivanja cena životnih namirnica nije došlo, već je nastupilo obrnuto, tako da o tome vodi računa već i sama Vlada, koja bi morala biti svesna šta predstavlja sa opšteg nacionalnog gledišta najaktuelniji problem današnjice, problem povećanja činovničkih prinadležnosti, koji problem baš podnošenjem ovog zakonskog predloga nastojimo da skinemo sa dnevnog

reda želeći na ovaj način postići barem to, da jedan ogroman broj najprosvetljenijih članova nacije, koji saraduje na napretku države, ne bude više izložen potajnom ali zato u toliko ogorčenijem nezadovoljstvu ili što je najgore čak i apatiji i indiferentizmu.

Gospodo, mi poslanici međutim smo moralno naročito obavezni da pomažemo namučenom činovništvu, jer smo sebi povisili prinadležnosti — ja za svoju ličnost nisam učestvovao u radu na tom povećanju, obrazlažući to povećanje time, što bez njega ne možemo izaći na kraj. Ali mi moramo u isto vreme i videti i uživeti se u položaj i ostalih, i pomoći i one, koji od svojih prihoda, kao što je dokazano, ne mogu da žive. Materijalno i ekonomski se je položaj u našoj državi poboljšao u toku zadnje dve godine, odnosno u poslednjoj godini, i pošto su sadašnjim budžetom povećane mnoge javne dažbine, povećaće se srazmerno i državi prihodi te i sa tog gledišta nema prigovora protiv moga predloga.

Pošto je beda državnog i samoupravnog činovištva dostigla svoje krajnje granice molim gospodina Ministra da primi hitnost moga predloga, a Skupštinu i Vladu molim, da primi podneseni zakonski predlog. (Odobranje na levice).

Pretsednik Stevan Ćirić: Reč ima Ministar finansija g. Dušan Letica da se izjasni o hitnosti ovog zakonskog predloga.

Ministar finansija Dušan Letica: Gospodo narodni poslanici, vi ste iz više izjava pojedine gospode članova Kraljevske vlade mogli do sada čuti, da Kraljevska vlada proučava pitanje činovničkih prinadležnosti. Ona će ovo pitanje rešiti čim joj to dozvolje finansiske mogućnosti, i ona se nada da to vreme verovatno neće dugo da traje. Prema tome ovaj zakonski predlog gospode narodnih poslanika iz opozicije dockan je stigao i zato ja, gospodo, i ne primam njegovu hitnost. Kako sam obavešten od gospodina Pretsednika Narodne skupštine da je po istom predmetu podneo i g. narodni poslanik Paštrović jednu interpelaciju, ja bih molio g. narodnog poslanika da i on primi ovo na znanje u odgovor na tu interpelaciju.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, udovoljeno je § 63 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. Dali su svoju izjavu predlagáč, kolega narodni poslanik g. Jančić i Ministar finansija g. Letica. Skupština ima da reši sada: da li prima hitnost. Gospoda, koja primaju hitnost, neka izvole sedeti, gospoda, koja ne primaju hitnost, neka izvole ustati. (Većina ustaje). Objavljujem da je većina ustala i da hitnost nije primljena. (Glasovi sa levice: Da se prebrojimo!) Gospodo narodni poslanici, mislim da možete verovati svome pretsedniku, da je objektivno objavio rezultat. Za ovaj zakonski predlog, mislim, nije potrebno da bismo naročiti odbor, nego, kad Narodna skupština bude odlučila da se o njemu raspravlja, uputićemo ga Finansijskom odboru. Mislim da se gospodin Jančić s tim slaže. (Dr. Ivan Jančić: Slažem se!)

Izvolite čuti interpelacije.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Mravlje Milan, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra pošta, telegrafa i telefona o radu Upravnika pošte u Ljubljani g. Frana Šalehara, koji izdaje službene tajne. (Vidi prilog).

G. Paštrović Manfred, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra finansija o povećanju prinadležnosti državnih činovnika. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ove interpelacije upućene su nadležnoj g. g. Ministrima. Izvolite čuti izveštaje g. g. Ministara.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Ministar pravde izveštava, da će na interpelaciju narodnih poslanika g. g. Mravlja Milana i drugova o pristrasnom postupku državnog tužioca u Ljubljani po predmetu istrage o smrti studenta Rudolfa Dolinara odgovoriti kad prikupi sve potrebne podatke.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitani izveštaj uzima se na znanje. Izvolite čuti molbe narodnih poslanika za odsustva.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Bećirović Voca Šerif, narodni poslanik, izveštava da ne može prisustvovati sednicama Narodne skupštine zbog bolesti u porodici; G. Stepanov Milivoj, narodni poslanik, moli odsustvo za 10, 13 i 14 juli o. g.

Pretsednik Stevan Ćirić: Odobrava li Narodna skupština tražena odsustva? (Odobrava!) Objavljujem da su tražena odsustva odobrena. Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Narodnoj skupštini uputili su molbe i žalbe i to: Pervan Marija, Trocki Konstantin, Pajević Saveta, Frank Ivan, Lazović Milan, Katić Ljubica, Rovačka opština Srez Kolašin, Stevanović Savo, Veselinović Svetozar, Milošević Gavro, Komnenović Bogdan, Dugandžija Milan, Žerjav Ignjat, Jakšić Danica, Stanisavljević Aleksa, Savić Vladislav, Đurić Stanoje, Nenadović Dušan, Vakoč Marta, Pučnik Hermina, Popović Stevan, Nešovanović Milan, Spirković Jovan, Filipović Gospava, Mijatović Danica, Tomić Vasilije, Andrić Vidosava, Prvan Juraj, Kirhrot Persida, Novak Ivan, Pakić Sofija, Đokić Mara, Paunović Kruna, Perić Sima, Popović Zaharije, Veković Divna, Milutinović-Bakić Ljubica, Petrović Milan, Nešovanović Savo, Useinović Miloš, Jančićević Stojan i Vujić Džemal.

Pretsednik Stevan Ćirić: Sve pročitane molbe i žalbe biće upućene Odboru za molbe i žalbe. Izvolite čuti razna akta.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Savez ratnih dobrovoljaca sa Dobrudže — Novi Sad podnosi Narodnoj skupštini pretstavku o priznanju dobrovoljačkog svojstva i dobрудžkim dobrovoljcima.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj akt uzima se na znanje.

Pre prelaza na dnevni red, gospodo narodni poslanici, imam čast da odgovorim na kratko pitanje narodnog poslanika g. Radivoja Nikolića. Pitanje glasi ovako:

„Gospodine Pretsedniče,

Danas na sednici Narodne skupštine, prilikom pomeničnog glasanja o predlogu zakona o istupima u načelu, na skupštinskoj sednici bio je toliki nered i galama, da mnoga g. g. poslanici nisu mogli čuti proziv, niti se moglo jasno razaznati ko je glasao „za“ a ko „protiv“.

Pojedina g. g. poslanici napuštali su svoja mesta, kupili se oko sekretara, koji je na govornici vršio proziv, galamili i protestovali.

Primitilo se, da su pojedina g. g. poslanici glasali u mesto svojih odsutnih drugova.

Ovakav nered ne priliči uzvišenom Domu Narodne skupštine, a na takav način je i sam posao Narodne skupštine otežan.

Čast mi je uputiti Vam sledeće kratko pitanje: Da li ste, Gospodine Pretsedniče, voljni na skupštinskim sednicama u buduće zavesti takav red, da za vreme poimeničnog glasanja sva gospoda poslanici ostanu sedeći na svojim mestima, i da svaki, kada se prozove, ustane, jasno i glasno glasa za ili protiv predloga, tako da sva gospoda poslanici mogu videti i kontrolisati gde je ko glasao.

Molim da na ovo moje kratko pitanje izvolite odgovoriti na prvoj narednoj skupštinskoj sednici.

Izvolite i ovom prilikom primiti uverenje moga odličnog poštovanja.

Radivoje M. Nikolić, s. r.
narodni poslanik"

Gospodo narodni poslanici, zamerke koje ste u ovome pitanju našega kolege g. Nikolića čuli, mislim da su po uverenju svih vas potpuno opravdane. Samo ipak moram naglasiti, da u autentičnost specijalno jučerašnjega glasanja ne može biti sumnje, i mislim da i g. Nikolić nije hteo svojim kratkim pitanjem da postavlja neku sumnju u jučerašnje glasanje, nego da se njegovo pitanje više tiče budućnosti, da se jedanput za uvek zavede red kako priliči dostojanstvu Narodne skupštine kod poimeničnog glasanja.

Gospodo narodni poslanici, dozvolite da se zapišemo, zašto se tako u neredu glasa, i zašto Pretsednik, u trenutku kad se poimenično glasa, često ima utisak da je 10 ili 20 godina mladi, da sedi za profesorskom katedrom, i to u nižem razredu gimnazije. (Jedan glas sa leve: Hvala!)

Gospodo, ja mislim da je tu jedan mali nesprazum po sredi. Prvo ima parlamenata, na primer francuski, u kom se po zakonu o poslovnom redu je dopušteno i potpuno moguće da prisutni narodni poslanici sa ovlašćenjem glasaju za odsutne poslanike. I zbog toga što se zna da je u mnogim parlamentima to moguće, i u našem parlamentu bio je od uvek običaj, — ja sam pre neki dan govorio kako su novi običaji potamneli, ali taj parlamentarni običaj nije potamneo, — da za odsutne poslanike glasaju njihovi prisutni prijatelji i to kako „za” tako i „protiv”.

Dakle, gospodo, hoću da utvrdim ovim izlaganjem, da se ne mora shvatiti, tako da ko glasa „za” ili „protiv” u odsutnosti svojih prijatelja, da to čini zlonamerno.

Gospodo, naš Zakon o poslovnom redu zabranjuje svako drugo glasanje osim ličnoga. Izvolite pročitati § 90, gde je isto tako rečeno da se glas može predati samo lično, i zbog toga ja vas molim, da od sada svaki od vas ima na umu ovaj zakonski propis i da glasa samo lično, te da bi se glasanje moglo obaviti po onome redu, kako je naš poslanički kolega g. Nikolić sa punim pravom zahtevao, i kako to odgovara dostojanstvu Narodne skupštine. Ja mislim i duboko sam uveren da nije potrebno da Pretsednik više utiče u ovome pogledu, već da ćete svi imati u vidu § 90 Zakona o poslovnom redu, i ja sam duboko uveren da ćete ga poštovati.

Reč ima narodni poslanik g. Radivoje Nikolić.

Radivoje Nikolić: Gospodo narodni poslanici, ovo kratko pitanje, koje sam uputio na g. Pretsednika Narodne skupštine, na koje je on na današnjoj sednici odgovorio pre prelaza na dnevni red, učinio sam povodom jučerašnjeg meteža na sednici prilikom poimeničnog glasanja o predlogu zakona o istupima u načelu. Ja nisam mislio da osporim autentičnost rezultata. Ali moram da vam kažem da je bilo netač-

nosti. Ja ću navesti samo jedan konkretan slučaj. Prilikom prve prozivke, kada je prozvan poslanik g. Milenko Glišić, on je bio prisutan i glasao je. To su čuli drugovi, koji su bili u njegovoj blizini. G. sekretar, koji je vršio prozivku, nije mogao čuti da je g. Glišić glasao. G. Glišić je u toku glasanja napustio salu i otišao. Kada je ponova g. sekretar vršio prozivku, on je prozvaio i g. Glišića. U ovom slučaju rezultat glasanja je bio takav, da od jednog glasa nije zavisila odluka. Ali se može dogoditi da od jednog glasa neki put zavisila odluka. (Manfred Paštrović: Ne bojte se, u Parlamentu neće doći do toga! — Veselost). Može se doći. Može se dogoditi da i zbog jednog glasa zavisila odluka. Gospodo poslanici, mi ovde u Narodnoj skupštini donosimo i izglasavamo zakone, po kojima treba da se održava red u celoj zemlji i koga reda treba da se drže građani u čitavoj zemlji. Tim pre, gospodo poslanici, treba i mi da se držimo reda, koji propisuje Poslovnik, koji je naš zakon o radu u Narodnoj skupštini.

Ja, uz ovu moju napomenu, izjavljujem da sam zadovoljan sa odgovorom gospodina Pretsednika Narodne skupštine, verujući da će se on starati da se u buduće takvi slučajevi ne dogode. (Odobranje).

Pretsednik Stevan Ćirić: Narodni poslanik g. Dušan Ivančević stavio mi je ovo kratko pitanje:

»Gospodine Pretsedniče!

Narodna skupština je u svoj Kraljevini Jugoslaviji još jedino i poslednje mesto gde narodni poslanici sa leveice mogu otvoreno i slobodno da izlažu svoja mišljenja i kritikuju rad Vlade.

Govori narodnih poslanika štampaju se još jedino u stenografskim beleškama, ali i stenografske beleške dobivaju narodni poslanici kasno i u vrlo ograničenom broju primeraka, pa Vas stoga, gospodine Pretsedniče, molim da mi na idućoj sednici u Narodnoj skupštini odgovorite na ova moja pitanja:

1) Šta je razlog da se izveštaji o skupštinskim sednicama dobivaju tako dockan?

2) Šta je razlog da se stenografske beleške štampaju u tako ograničenom broju, da često puta ni govornici ne mogu dobiti više od jednog primerka?

3) Da li ste voljni poduzeti potrebne mere da stenografske beleške uvek budu otštampane barem tri do pet dana posle održane sednice?

4) Da li ste voljni narediti da se stenografske beleške štampaju u tolikom broju, da svaki poslanik dobije po jedan primerak i svaki govornik barem po 15 primeraka beležaka o sednici onoga dana kada je on govorio?

Izvolite, gospodine Pretsedniče, primiti uverenje o mom dubokom poštovanju.

Beograd, 7 jula 1937 godine.

Dušan Ivančević, s. r.
narodni poslanik"

Gospodo narodni poslanici, i ako je kolega g. Ivančević tražio da mu na ovo pitanje odgovorim na idućoj sednici, a predao mi ga je maločas, tako da sam ja, čitajući ovo pitanje vama, prvi put i sebi ga pročitao, — slobodan sam odgovoriti odmah. (Manfred Paštrović: Kavaljerski!) Po običaju! (Veselost u dvorani).

Mislim da se ne može prebaciti Pretsedništvu Narodne skupštine da iz načela dockan štampa stenografske biltene, jer ste se svi mogli uveriti da za

vreme budžetske debate, kada je to najteže, jer se radi i danju i noću, bilteni izlaze ne tri ili pet dana posle sednice, kako to g. Ivančević zahteva, nego najdalje dan ili dva dana posle održane sednice.

Prema tome, gospodo, možete videti da ovaj zahtev g. Ivančevića ne samo da prětsedništvo prima u celosti, nego da se uvek staralo da, po mogućstvu što brže, stavi na raspoloženje otštampane stenografske beleške gospodi narodnim poslanicima.

A šta je uzrok da ovoga puta nisu mogle baš tako brzo da se štampaju? Gospodo, nemojte zaboraviti da sam ja sa ovoga mesta vrlo često zamolio svu gospodu govornike da odmah posle održanih govora imaju dobrotu da siđu u Stenografski biro i da poprave svoje govore i da sam uvek tu molbu baš time obrazlagao, da ih molim da to učine zato da ne bi bilo zakašnjavanja u otštampavanju stenografskih beležaka. Pa ipak, gospodo, i ako je većina narodnih poslanika u tom pogledu imala tu dobrotu i silazila u Stenografski biro i popravljala svoje govore, ipak nisu svi tu moju molbu prihvatili, i zbog onih koji to nisu prihvatili, — a nisam hteo da im oduzimam to pravo da ipak svoje govore poprave, kako to § 130 Poslovnika dopušta, — zbog toga pomalo stenografske beleške zakašnjavaju. Ali ja upotrebljavam ovu priliku još jedanput da zamolim i apeliram da gospoda govornici, neposredno posle održanih govora, siđu u Stenografski biro, poprave svoje govore, i onda će mi znatno olakšati da na vreme mogu dati otštampati biltene o sednici.

Osim toga, gospodo, molim vas još jedanput da imate § 45 Zakona o poslovnom redu u vidu, koji zabranjuje čitanje govora ovde za govornicom, jer i to čitanje govora za govornicom znatno otežava štampanje, pošto govornik koji čita može za onaj sat, koji mu je Zakonom o poslovnom redu dopušten, 60% više da iskaže — to je praksa utvrdila — nego govornik koji se služi slobodnom rečju. I kada tako jedan otkucan govor, koji je ovde samo pročitan, pređe u Stenografski biro, on znatno zadržava poslove. Jer, treba imati na umu, da i ako je taj govor već otkucan, njega naš Stenografski biro mora da umnoži u 15 primeraka. Mi nismo time ništa dobili što imamo jedan otkucan primerak, mi moramo da ga umnožimo u 15 primeraka, da bismo ga dali štampi i drugim organima, koji imaju pravo da dobiju govore odmah neposredno pošto su izgovoreni. Dakle, ja još jedanput apelujem i na ovo: nemojte čitati svoje govore nego, kao što § 45 Poslovnika propisuje, izvolite govoriti sa govornice u slobodnoj reči.

Gospodo narodni poslanici, da bih bio sasvim iskren, kao što priliči, prema svojim drugovima, moram da vam kažem da ovoga puta jedan deo krivice leži i na meni. Naime, kapacitet Državne štamparije u kojoj se štampaju naše beleške, ograničen je. I ovoga puta baš zbog ove ograničenosti ona nije mogla da savlada ovaj posao, jer sam joj poverio još jedan drugi posao, a taj drugi posao je Istorija narodnih skupština od početka do danas, koja se sad ovih dana otštampava, jer mi je stalo do toga, da je razdelim g.g. narodnim poslanicima još dok su na okupu.

Nadam se, kad dobijete tu knjigu, da ćete mi oprostiti, što sam kapacitet Državne štamparije opteretio, da nije mogla na vreme da savlada i jedan i drugi posao.

Gospodo, može se postaviti pitanje: pa dobro, kad Državna štamparija nema takav kapacitet, da može savladati štampanje na vreme, zašto ne damo posao drugim štamparijama?

Gospodo narodni poslanici, probalo se i to, pa se je došlo do vrlo rdavog iskustva. U tome slučaju bilteni su još mnogo docije izlazili, jer druge štamparije nemaju ni toliki kapacitet, a što je glavno, nemaju ni onu stručnost i sposobnost, koju državna štamparija ima.

Koliko je to težak posao, dopustite da vam pokažem jednu knjigu, koja je izašla skoro iz štampe, a to je budžetska diskusija, koja ima oko 200 štampanih tabaka. (Glas sa leve: Nismo je još dobili!)

Sad je tek izašla. I to je bilo opteretilo Državnu štampariju. Ta knjiga košta oko 200.000 dinara. (Glas sa desne: Jedna knjiga?) Ne, štampa te knjige u 1.000 primeraka košta oko 200.000 dinara.

I kad dodirujem materijalnu stranu ovoga pitanja, onda g. Ivančević zna na koju tačku njegovog pitanja želim da odgovorim: da li sam voljan da dam, da se otštampa bilten u više primeraka.

Gospodo, otkako Skupština postoji, od posle ujedinjenja do sada, običaj je bio, da se stenografske beleške štampaju u 1000 primeraka, tako, da se četiri stotine primeraka razdeli poslanicima kao bilteni, a šest stotina primeraka ostanu da se može svaka knjiga otštampati u šest stotina primeraka.

Na pitanje g. Ivančevića, da li sam voljan dati u štampu u više primeraka, ja mogu da odgovorim ovo. U krajnjem slučaju, ako budžetske mogućnosti mi dozvole, voljan sam, ali obraćam pažnju gospodi poslanicima, da i ovih četiri stotine primeraka potpuno zadovoljavaju u toliko, u koliko sad postoji mogućnost, da se svakome od gospode poslanika da po jedan primerak, a g.g. govornicima pet do deset primeraka. I postoji moje naređenje, da se tako i postupa sa biltenima, ali je opet jedna teškoća. Jedna teškoća u tome što, kad se primerci podele po klubovima, neko dohvati trideset primeraka, a neko ne dobije ni jedan... (Odobranje)... i zato bi bilo potrebno, da gospoda šefovi klubova u svojim klubovima učine izvesno naređenje, izvesne zaključke u tome pogledu. Budite uvereni, da će i u tom slučaju i ovih četiri stotine primeraka zadovoljiti kako g. Ivančević želi da svaki poslanik dobije primerak, a govornik, što je i pravo, dobije više primeraka.

Opet i tu ima jedna teškoća, kada sednice dugo traju pa ima mnogo govornika. — Bilo je sedmica na kojima ima po 20 i više govornika, i kada svaki od njih treba da dobije deset primeraka, već onda tu otpada 200 primeraka. Ja sam voljan da i u tim specijalnim slučajevima sva gospoda poslanici budu zadovoljni i mislim da ću po cenu izvesnih napora u budžetu i u sličnim situacijama moći zadovoljiti gospodu poslanike.

Na kraju želim još da dodam to, da ste svi mogli primetiti, da bilteni o svakoj sednici na kraju imaju sve dodatke, interpelacije i sve druge stvari koje se odnose na tu sednicu: zakonske predloge i t. d. pa i to je jedan uzrok zbog čega je Pretsedništvu otežano da tačno kao sat daje biltene, kao što bi to trebalo. Ali, pozivajući se još jednom, sa ponosom, da je Pretsedništvu uspelo da za vreme budžetske debate sve te teškoće savlada, ja molim g. Ivančevića da sa punim poverenjem u Pretsedništvo veruje, da će i od sada Pretsedništvo uspeli ove teškoće da savlada, i da ovoga puta, kažem, uzme u obzir to što je Dr-

žavna štamparija baš za Narodnu skupštinu radila još jedan lep posao, sa kojim će, mislim, g.g. narodni poslanici biti zadovoljni. (Odobranje).

Reč ima g. Ivančević da odgovori, da li je zadovoljan sa mojim odgovorom.

Dušan Ivančević: Gospodo narodni poslanici, g. Predsednik Narodne skupštine ima potpuno pravo kada je kazao, da mi nije bio dužan odgovoriti na današnjoj sednici, jer sam mu ja moje pitanje dostavio tek jutros. Ja sam mu zbog toga što je bio toliko susretljiv, vrlo zahvalan. Ja sam, gospodo, ovo pitanje mogao da postavim i zbog toga, što i Zakon o poslovnom redu, § 129, stavlja Predsedništvu Skupštine u dužnost, da se ono stara, da stenografske beleške budu bez odlaganja štampane i razdeljene narodnim poslanicima. Bez odlaganja znači, da beleške moraju biti otšampane odmah iza održane skupštinske sednice. I bez toga propisa u Zakonu o poslovnom redu, mi moramo tražiti, da se stenografske beleške otšampaju što pre i poslanicima razdaju zbog toga, što je, kao što sam kazao i u svom pitanju, ova Narodna skupština još jedino mesto gde poslanici sa leveice mogu da govore slobodno i da slobodno kritikuju rad Vlade. Sve ostalo što se priča o nekoj slobodi zboru i dogovora, sve je to prosta obmana javnosti, jer te slobode zboru i dogovora u mnogim krajevima uopšte nema. Šta više, gospodo, obmana je i to kada mi ovde održimo govor u Narodnoj skupštini, pa posle toga živimo u uverenju, da smo doista izvršili našu dužnost prema zemlji i narodu. Gospodo narodni poslanici, to je obmana zato, što taj govor, koji mi održimo ovde u Narodnoj skupštini, ostaje tu i zakopan, pošto ni zemlja ni narod ne čuju ništa od onoga što mi ovde govorimo. Prema tome ova lepa sala skupštinska, koja blista svojim mramorom i svojom lepotom, ta lepa sala je mramorna tamnica za slobodnu reč narodnih poslanika, jer slobodna i poštena reč narodnih poslanika ostaje ovde sahranjena. Ona iz ove tamnice ne ide van.

Ja, gospodo, ne znam zbog čega ova Vlada, koja se toliko hvali svojom snagom, koja se hvali da ima uza se sve Srbe, Slovence i muslimane, pa i nešto Hrvata, zbog čega se ta Vlada boji slobodne reči, kada ima toliku snagu. Isto tako ne razumem, gospodo, ni to, zašto Vlada, koja se toliko hvali svojim demokratizmom, a čuli smo te hvale i sa ministarskih klupa zadnjih sednica, zašto ta Vlada guši slobodnu reč narodnih poslanika, kada je ona demokratska vlada, a u demokratiji je prvo načelo to, da se poštuje sloboda reči. Slobodna reč narodnih poslanika ne čuje se iz ove skupštinske dvorane. Iz ove se dvorane čuje samo poneka rećka i slaba odbrana rada Vladinog. Iz ove se skupštinske dvorane čuju samo izjave Ministara. Pa, kada se i te izjave Ministara štampaju, mi bi bili zadovoljni, da se one štampaju tačno, ali se i one štampaju kao falsifikati. 8 jula ovde je bila sednica, doduše ne plenuma nego Odbora, ali je bio prisutan ceo Senat i Narodna skupština, i o toku sednice štampan je izveštaj u novinama, stenografske tačne beleške od reči do reči skupa sa svima upadicama i odobravanjem narodnih poslanika. Ali, šta smo videli u tome izveštaju? U izveštaju je izišlo samo to, kako cela Skupština odobrava Predsedniku Vlade, a mnogi i mnogi protesti i onaj upravo lom, koji je Predsednik Vlade na nekim mestima izazivao, o tome nigde spomena nema.

Čini se prema tim izveštajima da je u ovoj Skupštini sve zadovoljno kao što Vlada kaže, da je i u celoj

zemlji sve zadovoljno i da nema nikoga ko ne bi bio zadovoljan.

Gospodo, stenografske beleške jesu još jedino štampano slovo, gde se verno iznosi ono što se u ovoj Skupštini govori i radi. I baš zbog toga što su stenografske beleške jedino štampano slovo, koje verno prikazuje rad Narodne skupštine, zbog toga je potrebno da stenografske beleške budu što pre štampane i svima narodnim poslanicima razdeljene. Ja mislim da taj interes nemaju samo poslanici sa leveice, nego i poslanici sa desnice koji se interesuju za rad Narodne skupštine, naročito za rad na onim sednicama, na kojima nisu bili prisutni.

Što se tiče odgovora g. Predsednika Narodne skupštine, ja molim da uzme na znanje da ja nisam prigovarao u tome pravcu da sumnjam u njega da on iz načela stenografske beleške ne štampa. Ja niti sam to napisao, niti sam to izrazio, niti sumnjam da on to čini iz načela, ali tek fakat je to da smo i u budžet-skoj diskusiji dobivali beleške suviše dockan, a ovoga puta — danas je već deseti dan kako Narodna skupština radi — a mi nemamo biltena još ni o prvoj sednici našeg rada.

Ja sam u svome pitanju namerno postavio zahtev da beleške budu štampane bar 3 do 5 dana posle sednice, iako Zakon o poslovnom redu kaže da imaju biti štampane bez odlaganja. Ja sam taj zahtev ublažio na 3 do 5 dana radi toga što ima koji put sednica na kojima zbilja ima jako mnogo govornika i razumem da štamparija nije u stanju da to u jedan dan savlada. Zato sam hteo da se ipak postavi neki krajnji rok do koga beleške najzad moraju biti otšampane.

Gospodin Predsednik Narodne skupštine krivi i narodne poslanike zato što beleške nisu na vreme štampane, jer da oni ne ispravljaju na vreme stenografske beleške. Ja bih molio gospodina Predsednika da i u ovoj stvari izda neka naređenja i odredbe, kako poslanici, koji ne mare za svoj govor, ne bi mogli da zbog toga zadržavaju nas ostale, koji na vreme ispunjavamo dužnost. Neka se odredi rok od 24 sata i ko u tome roku ne ispravi svoj govor neka se beleške šalju u štampariju onakve kakve su.

Tačno je da g. Predsednik Narodne skupštine bilten štampa u 400 primeraka, ali je i sam primetio da taj broj nije dovoljan kad se radi o sednicama u toku kojih je govorilo mnogo narodnih poslanika i zbog toga je i sam priznao potrebu da se ne štampa samo 400 biltena, nego kada je sednica mnogobrojnija u pogledu govornika, da onda treba da se štampa bar po 5—600 primeraka. Jer ne samo da rad u Narodnoj skupštini prate narodni poslanici, nego taj rad prate i senatori i svaki senator želi da ima po jedan primerak biltena o radu u Narodnoj skupštini. Senatora ima preko 80, a njima se međutim šalje oko 40 biltena, tako da bilten dobiva tek svaki drugi ili treći senator.

U nadi da će gospodin Predsednik Narodne skupštine ispuniti obećanja koja je ovde dao, primam njegov odgovor.

Predsednik Stevan Ćirić: Ja primam sugestije gospodina Ivančevića i ovde na plenarnoj sednici upozoravam gospodu narodne poslanike da ću strogo primenjivati § 130 Zakona o poslovnom redu tj. dopustiti svega 24 sata gospodi narodnim poslanicima da isprave svoj govor kako to taj paragraf propisuje.

Ali..., opet jedno ali, baš najbolji govornici ovoga Doma, koje slušam i ja sa zadovoljstvom sa ovoga mesta, najviše zadržavaju svoje govore, stoga, ja bih molio gospodu narodne poslanike, da i oni utiču baš

na te naše najbolje drugove da se strogo pridržavaju § 130 Zakona o poslovnom redu.

Prelazimo, gospodo, na dnevni red. Na dnevnom je redu: 1 — Pretres u pojedinostima izveštaja Odbora o predlogu zakona o istupima. (*Dr. Branko Kalember: Molim za reč zbog povrede Poslovnika.*)

Ima reč narodni poslanik g. dr. Kalember.

Dr. Branko Kalember: Gospodo narodni poslanici, mi smo juče uputili projekt zakona o istupima Odboru da donese izvesne izmene, ali međutim Odbor koji se sastao, taj posao do sad nije svršio. Mi smo juče radili celo posle podne i nismo došli ni do čega, čekali smo gospodina Ministra unutrašnjih poslova da bi on dao svoje mišljenje, ali kako on nije došao to smo na molbu i predlog većine i g. vladinog poverenika odložili sednicu za danas, u 8 sati ujutru. Međutim, niti g. Predsednik Odbora, niti gospoda iz većine, osim časnih izuzetaka, niko se u Odboru nije pojavljivao. Diskusija o zakonskom predlogu prema propisu § 38 Poslovnika može da započne odmah kad stoji odborski izveštaj pred plenumom. Međutim, toga izveštaja koji je odbor trebao ponovo da podnese plenumu nema, i s toga ja molim i predlažem da se diskusija uopšte ne započinje dok Odbor svoj izveštaj ne podnese, jer bez izveštaja ne može da se vodi debata o zakonskom predlogu. (Odobranje na levisi).

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, povrede Zakona o poslovnom redu u ovom slučaju nema. Vi se dobro sećate mojih reči sa kojima sam prekinuo jučerašnju sednicu. Nismo mi zamolili niti ovlastili Odbor za proučavanje ovoga zakonskog predloga da nam podnese drugi izveštaj. To nije bila nikakva odluka Skupštine, nego sam ja kao Predsednik samo obrazložio prekid sednice time, što sam hteo da omogućim — zamoljen i sa jedne i sa druge strane — da se učine takve ispravke u ovom zakonskom predlogu, u kome je slučaju bilo dato obećanje i sa jedne i sa druge strane da diskusije u pojedinostima neće biti. I pošto odbor na svojim savetovanjima nije došao ni do kakvog rezultata, ja sam morao, na svoju veliku žalost, konstatovati da nije došlo ni do kakvog sporazuma i prema tome ne postoji nikakva smetnja po Zakonu o poslovnom redu da onda izveštaj koji nam je podnesen o ovom zakonskom predlogu uzmemo na pretres u pojedinostima. Tim manje postoji kakva smetnja što je juče Narodna skupština predloženi dnevni red primila i sankcionisala. Prema tome, ja vas, gospodo, molim da pređemo na dnevni red, onaj koji ste juče utvrdili na moj predlog, jer tu nema nikakve povrede Zakona o poslovnom redu (Povici: Tako je. — *Dr. Branko Kalember: Molim za reč da se izjasnim da li sam zadovoljan sa odgovorom g. Predsednika.*)

Ima reč narodni poslanik g. dr. Branko Kalember.

Dr. Branko Kalember: Gospodo narodni poslanici, ja ostajem kod tvrdnje da ovde postoji povreda Poslovnika. Međutim, kad je tako daleko došlo moram da objasnim kako i na koji način se radilo u Odboru. Gospodo, mi smo u odboru radili lojalno, saradivali smo savesno, imajući svi u očima u prvom redu interese naroda, interese države i interese pojedinaca koji će doći eventualno u sukob sa tim zakonom. Radili smo drugarski, nije bilo nadglasavanja. Međutim, nelojalnost vladine većine i nelojalnost g. Ministra unutrašnjih poslova a pogotovo nelojalnost g. predsednika odbora Šušića izazivaju me da iznesem čitavu stvar ovde. Cela debata, gospodo moja, tekla je u

odboru za istupe u pravcu da ćemo zaštitu protiv eventualnih zloupotreba od strane upravnih vlasti imati u sudskoj instanciji i na toj bazi smo saradivali, i g. Šušić i članovi većine stalno su nam to naglašavali i mi smo to lojalno, pošteno, kao drugovi i saradnici prihvatili. Međutim, šta se dogodilo? Dogodilo se to da smo u zadnja dva dana kada smo bili sprečeni da dođemo u sednice odbora i vratili se radi izveštaja našli taj zakon unakažen, izmenjen mimo onih zaključaka Odbora na sednicama na kojima smo prisustvovali, pa šta više i ona garantija koja nam je bila putokaz i davala nam hrabrosti da u izvesnim stvarima popustimo, i ta je otpala i većina odbora je zaključila da druga instancija u presudi bude nadležna upravna vlast.

Gospodo, nelojalnost postupka u Odboru, nelojalnost g. Šušića i nelojalnost, kao što rekoh, Ministra unutrašnjih poslova, ne iz ličnog opažanja nego prema njegovoj izjavi koju je dao g. Vasi Jovanoviću, koju je dao g. Preki, koju je dao i drugima da će pristati na izmenu zakona u onome pravcu da apelaciona instancija bude sud, pa sad postupak taj da uopšte ni predsednik odbora ni članovi većine ne budu u odboru, daju mi pravo da kažem — ja govorim u svoje lično ime, jer sa drugovima nisam mogao još da se razgovorim — da ja u specijalnoj debati nakon ovog nelojalnog postupka i nakon izjave što sam čuo od članova Odbora da će izmene prihvatiti samo u slučaju ako prihvati Ministar unutrašnjih dela, smatram da većina drži, da za donošenje zakona nije potreban ni odbor, da nije potreban ni plenum nego da je potreban g. Ministar policije, ne mogu sudelovati nakon ovog nelojalnog postupka u specijalnoj debati. (Pljeskanje i odobranje na levisi).

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, strogo uzevši, ovde nije bila reč o povredi Poslovnika, ovo je bio prikaz rada odbora i pošto je tom prilikom g. kolega Kalember digao jednu tešku optužbu o nelojalnosti ... (Glasovi na levisi: To je tačno!) ... a po mom mišljenju u političkom životu mora u prvom redu da bude lojalnosti, dajem reč g. Savi Mikiću, koji će po principu audiatum et altera pars prikazati rad toga odbora. (*Dr. Branko Kalember: Gospodine Predsedniče, po Poslovniku nema niko prava da govori posle mene kada ja govorim o Poslovniku!*) Gospodin neće odgovarati Vama već će prikazati rad odbora.

Savo Mikić: Gospodo narodni poslanici, po onoj narodnoj: »Dogovor kuću gradi«, i mi smo juče i sa levice i sa desnice pokušali da učinimo neke ispravke u ovom zakonskom predlogu i da neke stvari koje Odbor nije možda dovoljno pretresao ili za koje nije došlo do potpune saglasnosti ispravimo. Raspoloženo je bilo, to znate i vi sami i sa levice i sa desnice, da se to učini.

Pa čak šta više i g. Ministar unutrašnjih poslova, protiv koga čujete ovde jednu prilično tešku optužbu, bio je voljan da se ova stvar raspravi onako kako mi nadamo za shodno. Ja moram, pre no što predem na suštinu same stvari, da kažem nekoliko reči. (Žagor) Za vreme našega rada u odboru sve je išlo dobro, to dobro znaju drugovi sa levice koji su se tek juče prvi put pojavili na sednici, ali oni koji nisu radili izazvali su ovaj mali sukob, jer nisu redovno dolazili u odbor da radimo i nisu bili u toku rada (Jedan glas: I ja i drugovi redovno smo dolazili!) Vi ste, doktore, dolazili redovno, ali je bilo drugova koji nisu dolazili, na primer dr. Baričević. (Jedan glas: Ni to nije istina!) Za vreme rada u odboru on nije nikad prisustvovao

sednicama, sem prvoj sednici, koja je bila više političke prirode.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine govorniče, molim Vas da govorite o onome radi čega ste dobili reč, inače ću Vam reč oduzeti. (Graja).

Savo Mikić: (nastavlja): Mi smo se juče sastali i atmosfera je bila takva da smo se nadali da 2—3 glavne stvari ispravimo. Prva stvar koja je bila na dnevnom redu i koju smo imali da rešimo, to je bilo pitanje odnosa između kućevlasnika i zakupaca stanova. Mi smo o tome dugo diskutovali i....

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine govorniče, ponovo Vas molim da ne izlažete ceo tok jučerašnje odborske sednice nego da kažete samo u čemu je suština. (Žagor).

Savo Mikić (nastavlja): Posle smo naišli na nekoliko pitanja na kojima se nismo mogli saglasiti i onda sam ja uzeo reč i podneo jedan predlog i taj je predlog primljen. (Glasovi: Kakav je taj predlog bio?) Predlog je bio u tome da završimo diskusiju i da plenum reši o svima tim pitanjima. Vi ste posle kad smo mi otišli, rešavali još i zaključili da se sastanemo i da tražimo neki izlaz ali to je bilo privatne prirode (Glasovi: To nije istina!) Prema tome ne stoji to da je povredjen Poslovnik na današnjoj sednici i zato predlažem da se ova sednica nastavi. (Odobranje na desnici. — **Dr. Luka Šoški:** Molim za reč o povredi Poslovnika)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč narodni poslanik g. Dr. Luka Šoški o povredi Poslovnika.

Dr. Luka Šoški: Gospodo narodni poslanici, nije tačno da juče nije ništa zaključeno. Po čl. 57 Poslovnika, kad se započne generalna debata, narodni poslanik nema prava na podnošenje amandmana. Ali, po paragrafu sledećem, po § 58, Vlada i odbor imaju prava da podnesu amandman i tečajem postupka, čak i u specijalnoj debati i odbor je na jučerašnjoj svojoj sednici zaključio na moj predlog da primi i da podnese amandman §-u 256 stav prvi, koji glasi ovako: »Lice protiv koga je postupak voden, može izjaviti žalbu protivu odluke (§ 190)«

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, ja Vas molim da ne izlažete tok jučerašnje sednice... (Glasovi: On je izvestilac, on može da govori!) Vi ste dobili reč radi toga da govorite o povredi Poslovnika i ja Vas molim da govorite samo o tome čime je Poslovnik povredjen.

Dr. Luka Šoški (nastavlja): I, gospodo, primljen je ovaj amandman da se iznese pred Narodnu skupštinu: § 256 osnove zakona o istupima stav prvi da glasi ovako: »Lice protiv koga je postupak voden može izjaviti žalbu protiv odluke (§ 190) nadležnom Okružnom sudu, koji je viša vlast u smislu ovog zakona«. Sve ostalo smo pustili i gospodin predsednik Odbora imao je samo tu zadaću, da se stavi u dogovor sa Ministrom unutrašnjih poslova, ne bi li i njega sklonuo, da na ovu našu odluku pristane. Ali, ako Ministar ne bi pristao mi smo rekli ovako: »Odbor to iznosi kao svoj amandman, a vi, gospodo iz većine, hoćete li ovo primiti u plenumu ili nećete, to je vaša stvar. Ako vi budete smatrali da je vama važnija disciplina nego vaše uverenje kao ljudi, kao jurista, onda vi to nećete primiti i mi ne možemo protiv toga ništa«, ali mi smo zaključili da se ovo iznese. (Dr. Mirko Kosić: Zahtevamo da se izjasni Ministar!) Jeste, gospodo, neka se izjasni Ministar, ili u njegovo ime gospodin

Vladin poverenik, i ako se ne pristaje na ovo kako smo juče zaključili, onda i ja u svoje ime izjavljujem kao i dr. Kalember, a mislim da će i cela opozicija u znak protesta, radi u ovom slučaju faktično nelojalnog postupka, da se narodu ne da ni ono što je tako bitno i vitalno po narodne interese, i ako budemo vidjeli da se ne može ništa u ovoj Narodnoj skupštini raditi, napustiti Skupštinu i da nećemo sudjelovati u specijalnoj debati. A, gospodo, mi iz opozicije pokazali smo vanredno dobru volju i samopregor, radili smo na tome zakonskom predlogu u interesu naroda i potpuno predano, da bi se donio što bolji zakon o istupima.

Dakle, gospodo, ako se g. Ministar sa ovim našim amandmanom ne složi mi ćemo napustiti ovu dvoranu, jer je naše sudjelovanje uz ovakve prilike bespredmetno i suvišno. (Pljeskanje na levisi)

Pretsednik Stevan Ćirić: Reč ima narodni poslanik g. Bogoljub Knežević.

Bogoljub Knežević: Gospodo narodni poslanici, ja sam čuo reči kolege Kalembera i ja sam se iznenadio da je kao član Odbora za istupe mogao da izgovori ovakve reči sa ovoga mesta. Ja odbijam u ime odborske većine da je u postupku te većine bilo ma kakve nelojalnosti. (Protesti i graja na levisi). Kada se pažljivo pregledaju sami zapisnici o radu toga Odbora, videće se da je i većina i manjina u toku rada ovoga Odbora radila sa voljom i sa puno savesti, da se našem narodu da stvarno dobar i potreban zakon.

Gospodo, ja ću ovde svečano da izjavim i to će priznati, uveren sam, i sva gospoda koja su radila u Odboru, da se onda u onome momentu kad se u Odboru radilo, niko nije podvajao na članove većine i manjine: mi smo svi radili bez ikakvih drugih namera i tendencija već jedino sa željom da se ovaj dobar zakon što pre donese. Ja, gospodo, odbijam i u ime predsednika g. Šušića, u ime svoje i u ime većine, da su davana ma kakva obećanja, ma kakve garancije manjini, i da smo mi ma kakav pogađajući stav u Odboru prema manjini u tom smislu zauzimali. U Odboru je većina uvek imala potreban broj glasova bez obzira na držanje manjine, i većina je uvek bila u mogućnosti da svoje poglede i držanje sprovede. Ja odbijam da je odborska većina, sa g. Šušićem na čelu, izjavila manjini i tražila saradnju njenu u Odboru na toj bazi, da će većina izdejstvovati da će se sudenje po istupima u drugostepenoj vlasti sprovesti kod sudova. Ja odbijam da je od strane odborske većine u tome pravcu davato ma kakvo obećanje ili garancija, jer se nije mogla davati garancija od strane nas, članova odbora, za ono što nije bilo u našoj vlasti. Poznato je svima članovima odbora da su se i članovi odborske većine u tome pravcu zauzimali, i poznato je i samom g. Kalemberu i g. Šoškiu da je to bilo naše iskreno zauzimanje i želja, ali mi kao odborska većina ne možemo govoriti ni u ime Kraljevske vlade niti u ime skupštinskog plenuma. Prema tome, to je ostalo samo jedna želja i nije nikako moglo poslužiti kao obećanje manjini da će i Kraljevska vlada na to pristati.

Moram da napomenem, gospodo, i to, da vi iz manjine imputirate odborskoj većini nelojalnost, ali ja ću biti slobodan da manjini kažem u oči da se je baš ona u izvesnim stvarima u Odboru pokazivala nekorektnom. Mi smo u odboru donosili izvesne odluke složno i zajednički. Bilo je dosta odredaba koje su donete baš po predlozima i intencijama manjine i mi smo glasali za te predloge. Međutim manjina danas celu stvar naopako pretstavlja. Nama iz većine se im-

putira da smo radeći na ovom zakonskom predlogu rukovodili se samo interesima Kraljevske vlade, stajući se da vladi pružimo još jedan instrumenat u borbi protivu njenih političkih protivnika.

Koliko je to tačno ja ću vam navesti samo jedan gest manjine u odboru pa ćete se uveriti da bismo mi iz odborske većine imali veće pravo da tako štogod imputiramo manjini nego li ona nama. Ko je pažljivo pratio rad u Odboru mogao je da konstatuje da je od strane članova većine odbora poteklo mnogo liberalnih i slobodoumnih odredaba....

Pretsednik Stevan Ćirić: Molim Vas, gospodine govorniče, da se držite predmeta, a da se ne upuštate u polemiku o detaljima rada u Odboru, koja se ne može odnositi na ovo pitanje o povredi Poslovnika.

Bogoljub Knežević (nastavlja): Da bih vam izneo rad većine odborske na ovom vladinom predlogu ja ću izneti jedan postupak g. dr. Šoškića koji je ovde nemilosrdno udarao po radu većine i po radu Vlade. U jednome momentu kada je Predsednik g. Šušić bio sprečen svojim poslovima da predsedava odborskom sednicom, predsedavao je kao najstariji po godinama g. dr. Šoški iako nije bio ni član većine ni potpredsednik odbora. U jednome momentu kada je bilo rešavanje o § 158 zakonskog projekta, i kada je i većina i manjina bila ustala protivu zahteva vladinog poverenika g. Kuzmanovića, kada su se shvatanja i većine i manjine sukobljavala sa intencijama i shvatanjima vlade, onda je g. dr. Šoški, iako je pripadao manjini, iako je inače vrlo često udarao po većini da puzi vladi i služi njenim čefovima, taj isti g. Šoški dao je ovakvu izjavu: »Gospodo, budući da vladin poverenik ne može da primi vaša shvatanja koja su vrlo demokratska i slobodoumna, ja, iako moj rad ne bazira na Poslovniku, po pravu, koje kao predsedavajući imam, ne stavljam ovaj paragraf na glasanje.« Prema tome pozivam Vas, gospodine Šoškiću, da po svojoj savesti kažete je li ovako bilo i da li ste prema tome Vi puzili Vladi ili mi. Toliko sam imao da kažem po ovoj stvari, i pozivam Vas da me dokazima demantujete. (Odobranje kod većine)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo ja mislim više nije potrebno o ovom predmetu raspravljati. (Dr. Luka Šoški: Molim reč na ličnu primedbu, gospodine Predsedniče!) Molim Vas da budete kratki.

Dr. Luka Šoški: Gospodo narodni poslanici, mene je lično tangirao ovde g. Knežević kao da sam se ja nekako hteo ulagati Vladi u jednom momentu, kad kao predsedavajući u Odboru nisam dao na glasanje § 158 sada 157. Gospodo, jeste, ja taj paragraf nisam dao na glasanje sa razloga koje sam onda naveo, ali ne, gospodine Kneževiću, da sam rekao da se ja slažem sa g. poverenikom, nego je g. poverenik imao svoje razloge a ja sam imao svoje razloge. Vi znadete da smo mi iz preka, kako nas ovde nazivate, stali na stanovište da § 158 dira u čisto civilno-pravne imovne odnose koji su ostavljeni Gradansko-parničkom postupku, i zato mi ne možemo dozvoliti da se ovaj § 157 prihvati. Gospodo, međutim gospoda iz Južne Srbije i Crne Gore hteli su da se i samo sudovanje u tima stvarima prepusti policiskoj vlasti, a ne tek kažnjavanje, ako neko zahvati bespravno tuđu zemlju, što je išlo dalje i od vladina predloga; po njihovu samo sudovanje obavljala bi policiska vlast a mi nismo to dali. I, gospodo, povukao se jedan uži Odbor....

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine govorniče, to nije govor radi ličnog objašnjenja, ja Vas molim da završite.

Dr. Luka Šoški (nastavlja): Ja sam rekao, prospavajte stvar, dovedite u pamet sebe kakve sve posledice mogu nastati od toga i sutra ćemo o tom i nastaviti. I ja, koristeći se svojim diskrecionim pravom, na svoju odgovornost nisam stavio ovaj paragraf na glasanje. (Bogoljub Knežević: Iako je manjina bila za glasanje!) Kada se je malo kasnije vratio Predsednik Odbora g. Šušić, ja sam ga o tome izvestio, i on se s tim saglasio. Dakle, ne stoji, gospodine Kneževiću, da su ono bili razlozi, i da sam ja onako izjavio! Međutim, gospodo, ja decidirano izjavljujem ovde ponovno, da će se opozicija ustegnuti od svakog učestvovanja u specijalnoj debati, ako se g. Ministar unutrašnjih dela ne saglasi s tim amandmanom koji je Odbor prihvatio. (Pljeskanje na levici).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, pre nego što završimo ovu diskusiju, izvolite saslušati jednu kratku izjavu generalnog inspektora g. Kuzmanovića, Vladinog poverenika. (Glasovi sa levice: Hoćemo da čujemo Ministra unutrašnjih dela. To je političko pitanje. O tome treba da se izjasni Ministar unutrašnjih dela! — Graja i protesti na levici.)

Gospodo, pravo je Predsednika da daje reč, i molim da protiv toga ne protestujete! Izvolite poštovati Poslovnik u tom pogledu, inače to je anarhija!

Vladin poverenik Aleksandar Kuzmanović: Gospodo narodni poslanici, u toku jučerašnjeg dana sednica plenuma Narodne skupštine bila je prekinuta, da bi Odbor za proučavanje predloga zakona o istupima mogao naknadno proučiti izvesne stvari, koje su se pojavile u toku diskusije i za pola sata prezentirati plenumu Narodne skupštine eventualni amandman, pojamno, kao amandman Odbora. Prošlo je u radu Odbora ne pola sata, nego skoro čitavih dva sata i Odbor nije mogao da zaključi ništa, nikakva odluka u toku debate u Odboru nije doneta. (Dr. Luka Šoški: Pre podne nije doneta!)

Posle podne u toku jučerašnjeg dana nastavio je u 4 sata sednicu Odbor i tada nikakav zaključak Odbora nije donet, niti je glasanje u Odboru vršeno. (Dr. Luka Šoški: Samo gospodin Blažić bio je protiv onoga zaključka!) Zaključak je donet još jedino taj, da se posle naknadnog konsultovanja sa kojim članom Vlade, odluči, da se zakaže sednica Odbora za danas u 8 sati (Nikola Kabalin: Dakle, ipak!), kako bi eventualno do početka današnje sednice skupštinskog plenuma Odbor mogao štogod prezentirati Narodnoj skupštini. Međutim, gospodo, nikakav zaključak o kakvoj stvari, koju je Odbor proučavao, nije donet. Odluka je bila svega ta, da se diskusija eventualno nastavi u 8 sati, kako bi se nešto dalje uradilo. (Glasovi iz manjine: I vi ste došli!) U osam sati i nešto pre ja, kao poverenik vladin, po nalogu g. Ministra unutrašnjih dela, bio sam došao u zakazani momenat u salu, gde Odbor treba da zasedava. Tu nisam zatekao ni gospodina Predsednika Odbora, niti i jednoga člana. Jutros do osam i po sata bilo se videlo, da pojedini članovi Odbora nemaju dobre volje za dolazak u Odbor. Svega nekoliko članova došlo je u Odbor. Nije bilo kvoruma, da bi mogao Odbor da radi, nije bilo Predsednika, koji bi mogao da vodi tok diskusije. Prema tome, gospodo narodni poslanici, ne samo za onih pola sata, što je Skupština dala Odboru, nego za čitav jučerašnji dan i za sve vreme do početka današnje skupštinske sednice, Odbor nije bio u stanju nikakav zaključak da donese, nikakav predlog da prezentira Narodnoj skupštini.

Prema tome, prirodan bi red bio dalje, da, pošto nema ni jednog drugog predloga, rad bude nastav-

ljen ovde. (Graja i protesti na levice. — *Nikola Kaba-lin*: Izvinite, to ne može da bude! Vi ste ovde samo stručni ekspert! — *Dr. Mirko Kosić*: Daleko idete! Vi to ne možete da tumačite!)

Gospodin Ministar unutrašnjih poslova (Glasovi sa levice: Njega mi hoćemo da čujemo, on je političko lice a ne Vi) izjavio je i molio Narodnu skupštinu, da nastavi rad na pretresu predloga zakonskog u pojedinostima. (Glasovi sa levice: Preko koga je izjavio.) To je izjavio preko Vladinog povernika, i molio je Narodnu skupštinu da izvoli nastaviti svoj rad na debati u pojedinostima uz asistenciju i saradnju i levice i desnice.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, prelazimo na pretres u pojedinostima predloga zakona o istupima. (*Vojislav Lazić*: Molim za reč!) Ima reč narodni poslanik g. Vojislav Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, opozicija je učinila sve što je mogla, da ova Narodna skupština donese našoj zemlji jedan dobar zakon. Vidi se to iz govora mojih predgovornika i to kako iz govora g. Luke Šoškia, tako iz govora g. Kneževića, pa se to vidi iz govora samoga Vladinog povernika, da je Odbor za izradu ovog zakona doneo mišljenje, da se predloži amandman da presude koje budu izricale policijske i opštinske vlasti po ovom zakonu, a po žalbama na njih idu na rasmatranje pred okružne sudove, odborska manjina je tražila, i sve svoje zahteve svela na jedan jedini a taj je da se ova najreakcionarnija odredba u celom zakonu, izmeni tako da ove presude po žalbama idu pred okružni sud. I Vladin je poverenik na to bio pristao u odboru a sad izjavljuje da to, u ime Vlade, ne prima. Prema tome uvereni smo da ovoj Vladi i njezinoj većini, nije vajde činiti nikakve predloge, i kako se po svaku cenu želi ozakoniti ovaj reakcionarni zakon mi ne možemo dalje sudelovati u daljem radu na ovom zakonu.

Ja sam hteo da predložim izmene i drugih rdavih odredaba ovog zakona, ali pošto sam video sada kod ovoga predloga odborskog, da nije moguće ništa da se učini pod ovom Vladom za dobro naroda i dobro zemlje, solidarišem se sa celokupnom opozicijom i napuštam ovu sednicu. (Za ovim cela opozicija napušta skupštinsku dvoranu).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, prelazimo na pretres u pojedinostima predloga zakona o istupima. U smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini pretres se vrši po odeljcima odnosno glavama, a glasanje po paragrafima. Kako se o I Otseku I Dela ovog zakonskog predloga nije niko javio za reč to pristupamo glasanju po paragrafima. U smislu § 94 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, izvoleće sedeti, a koji ne primaju, izvoleće ustati. Molim g. izvestioca da izvoli pročitati § 1.

Izvestilac većine Milan Blažić pročita § 1 po predlogu odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 1? (Prima! — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi.) Objavljujem da je § 1 po predlogu odborske većine većinom glasova primljen. Izvolite čuti § 2.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu u

smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, većinom glasova usvojila u pojedinostima sve paragrafe I Otseka I Dela od § 2 do § 59 zaključno po predlogu odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, objavljujem da je I Otsek I Dela ovog zakonskog predloga u pojedinostima primljen. Prelazimo na glasanje o II Otseku I Dela. Molim g. izvestioca da izvoli pročitati § 60.

Izvestilac većine Milan Blažić pročita § 60 po predlogu odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 60? (Prima — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 60 po predlogu odborske većine većinom glasova primljen. Izvolite čuti § 61.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini većinom glasova usvojila sve paragrafe od § 61 do § 156 zaključno po predlogu odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, kod § 157 ovog zakonskog predloga Odbor se je podvojio, prepuštajući Narodnoj skupštini da ona o tome odluči. Ima reč izvestilac Odbora g. Milan Blažić.

Izvestilac većine Milan Blažić: Gospodo narodni poslanici, u smislu § 20 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini ostavljeno je plenumu Narodne skupštine da reši, usled ravne podele glasova u Odboru, § 158 koji postaje 157. Postoji predlog Kraljevske vlade da se ovaj § 157 predloga zakona o istupima briše bez ikakve zamene, i drugi predlog, da se § 157 predloženoga projekta zameni novo formulisanim paragrafom, koji bi glasio:

„Ko samovlasno bez nasilja zahvati zemlju koju drži država, banovina ili opština, kazniće se zatvorom do 30 dana ili novčano do 1.500 dinara.

Ko samovlasno bez nasilja zahvati zemlju koju drže ostala lica kazniće se zatvorom do 15 dana ili novčano do 750 dinara.

U oba slučaja kazniće se istim kaznama i onaj ko spreči koga u vršenju koje stvarne službenosti.

U svima slučajevima stvar će se vratiti u predašnje stanje a nezadovoljna strana će se uputiti redovnom sudu.

I na slučaj zastarelosti prava gonjenja narušeno stanje se vraća odlukom u predašnje stanje, ako je zastarelost nastupila u toku postupka.

Za slučajeve iz stava dva i za slučajeve sprečavanja privatnih lica u vršenju službenosti iz stava tri gonjenje se preduzima po privatnoj tužbi.”

Pretsednik Stevan Ćirić: Pre nego što predemo na glasanje o ovom §-u 157 dajem reč Vladinom povereniku g. Aleksandru Kuzmanoviću.

Vladin poverenik Aleksandar Kuzmanović: Gospodo narodni poslanici, paragraf 157, u staroj redakciji § 158, govorio je o zauzeću državnog i uopšte tuđeg zemljišta, inkriminišući taj učin. U Odboru, prilikom vođenja diskusije, nije mogao biti donet nikakav zaključak, jer su se glasovi u skupštinskom odboru podelili na ravan broj glasova. Predlog jedan, poniknut u Odboru bio je da se zauzeće tuđeg zemljišta oglasi kao istupno delo. Tekst toga predloga pročitao je g. izvestilac većine. Vlada je predložila na-

knadno da se taj paragraf briše bez zamene. Razlozi su vam poznati za jedno i za drugo gledište.

Vlada pak, na kraju debate, preko svoga poverenika je izjavila da ne pravi pitanje o tome, na koje će gledište stati Narodna skupština po ovome predmetu, i da bi se ovaj paragraf mogao brisati, isto onako kao i ustanoviti u redakciji, kako je u Odboru redigovan. Samo je potrebno, da bi se gospoda narodni poslanici mogli opredeliti u ovom pitanju, da čuju razloge, koje je Vlada imala u vidu, a za koje smatra da treba da budu jasno u svesti gospode narodnih poslanika pri glasanju. Dakle, objasniću vam zašto je Vlada bila gledišta da bi se ovaj paragraf o zauzeću zemljišta mogao i brisati. Novi Građanski parnični postupak ustanovio je, u jednom zasebnom svom delu, jedan specijalan postupak o smetanju poseda. Taj zakonski propis primenjivan je i primenjuje se u najvećem delu zemlje. Jedino na području Velikog suda u Podgorici nije taj zakon definitivno uveden u život, a uvešće se kroz izvesno kratko vreme. Pošto se o pitanju zauzeća odnosno o smetanju poseda stara građanski parnični postupak i pošto je to po prevashodstvu jedno pitanje civilnog prava, civilne procedure, postavlja se pitanje da li onda ima potrebe da se inkriminiše ta radnja u zakonu o istupima. Civilno pravo i civilnu proceduru ne treba mešati sa istupno-krivičnom materijom. Kako je u Zakonu o građanskom postupku ustanovljena jedna kratka procedura te da onaj, koji dira u tuđ posed, bude za jedno kratko vreme podvrgnut pomenutom zakonu u cilju zaštite tuđeg poseda, to ne treba tražiti dalje garantije za tu zaštitu. Pošto je to materija civilnog prava, pitanje je da li je potrebno u Zakonu o istupima i o njoj govoriti. Vlada od svega toga ne pravi pitanje. Želja je samo da se obaveste gospoda narodni poslanici o jednom i drugom gledištu, ostavljajući da gospoda narodni poslanici odluče kako za shodno nadu.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč narodni poslanik g. Bogoljub Knežević.

Bogoljub Knežević: Gospodo narodni poslanici, u toku rada u Odboru za pretres predloga zakona o istupima, Odbor se je najviše zadržao na § 158, a sada § 157, koji govori o samovlasnom zauzimanju nepokretne imovine i povrede tuđih stvarnih prava. Docnije, Vlada je povukla tu odredbu, ali je Odbor u sporazumu sa Kraljevskom vladom redigovao taj propis koji ja podnosim kao amandman i Kraljevska vlada se je sa Odborom saglasila na to, da plenum o tome odluči.

Prema tome, većina Odbora, zajedno sa manjinom, dakle ceo Odbor, slaže se sa ovakvim redigovanjem § 157, kako ga je ranije pročitao izvestilac g. Blažić. Po tom zakonskom propisu sve sporove oko zauzeća rešavaće opštinski sudovi na brz i efikasan način i kroz taj propis naš narod, naročito na selu, dobiće jeftino i brzo punu zaštitu svojih ugroženih prava. (Pljeskanje).

Ovaj zakonski propis odgovara propisu § 375-a starog krivičnog zakonika Kraljevine Srbije, koji je na efikasan način zaštićavao imovinu zemljoradnika.

Kraljevska vlada shvatajući umesnost našega predloga, ona je prepustila nama da sami rešimo to pitanje ne povlačeći konsekvence iz toga, da li će se izglasati ovaj, ili njen predlog. I ja vas sve kao član Odbora molim, kao prijatelje i pretstavnike naroda, koji ste ovde poglavito zato da zaštitite istinitu i pravu potrebu naroda, da ovaj zakonski tekst izglaste. (Odobranje).

Ovaj amandman kao § 157 glasi ovako:

„Ko samovlasno bez nasilja zahvati zemlju koju drži država, banovina ili opština, kazniće se zatvorom do 30 dana ili novčano do 1.500 dinara.

Ko samovlasno bez nasilja zahvati zemlju koju drže ostala lica, kazniće se zatvorom do 15 dana ili novčano do 750 dinara.

U oba slučaja kazniće se istim kaznama i onaj, ko spreči koga u vršenju koje stvarne službenosti.

U svima slučajevima stvar će se vratiti u predašnje stanje a nezadovoljna strana će se uputiti redovnom sudu.

I na slučaj zastarelosti prava gonjenja narušeno stanje se vraća odlukom u predašnje stanje, ako je zastarelost nastupila u toku postupka.

Za slučajeve iz stava dva i za slučajeve sprečavanja privatnih lica u vršenju službenosti iz stava tri, gonjenje se preduzima po privatnoj tužbi.”

Gospodo, ja vas molim da imate ovo na umu, da glasajući ovako predloženi od Odbora tekst, ne glasate protiv Vlade, jer je Vlada saglasna sa tim, i molim Vas da ovaj amandman jednoglasno primite.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar pravde, da se izjasni da li prima predloženi amandman.

Ministar pravde dr. Nikola Subotić: U ime Kraljevske vlade izjavljujem, da Kraljevska vlada daje svoj pristanak na predlog onakav kakav je predložen od članova Odbora i koji je g. predgovornik pročitao. (Odobranje).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, stavljam na glasanje § 157 onako kako ga je g. Knežević pročitao i kako ga je Kraljevska vlada primila.

Gospoda koja primaju, neka izvole sedeti, a gospoda koja ne primaju, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je amandman kako ga je pročitao g. Knežević primljen. Izvolite čuti § 158.

Izvestilac većine Milan Blažić pročitao § 158 po predlogu odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 158? (Prima — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji ne primaju, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 158 po predlogu odborske većine većinom glasova primljen. Izvolite čuti § 159.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, većinom glasova usvojila u pojedinostima sve paragrafe II Otkesa I Dela od § 159 do § 163 zaključno po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, objavljujem da je i II Otek I Dela primljen, te je prema tome Narodna skupština usvojila u pojedinostima ceo I Deo ovog zakonskog predloga. Prelazimo na pretres u pojedinostima II Dela, kod koga se kao govornik javio za reč g. Radisav Vučetić. Ima reč narodni poslanik g. Radisav Vučetić.

Radisav Vučetić: Gospodo narodni poslanici, potreba donošenja jednog dobrog zakona o kažnjavanju istupa u našoj zemlji odavno se je osećala. Osećala se, gospodo, zato što su istupi najmnogobrojniji i zato što su istupi dosada kažnjavani po raznim zakonskim propisima i uredbama. Sa te strane, gospodo, ja mislim da mi možemo pozdraviti akt Kra-

ljevske vlade da je taj zakonski projekat podnela Narodnoj skupštini na rešavanje.

Ali cilj je, gospodo, da svaki zakon bude dobar, da bude dobar i po državu i po narod, pa razume se da je cilj da i ovaj zakon bude što bolji.

Gospodo, u toku načelne diskusije po ovome zakonskom predlogu mi smo čuli razne prigovore iz kojih smo, razume se, mogli izvući dosta zaključaka. Ja mislim, gospodo, da mi narodni poslanici, svi bez razlike na političku pripadnost, morali bi voditi računa o tome da svi zakoni koje donosimo budu dobri i što izdržljiviji i podnošljiviji i za narod i za državu.

Meni je, gospodo, palo u deo da progovorim o trećem razdelu kod nekih zakonskih odredaba ovoga zakonskog predloga.

§ 168 dao je pravo da mogu izvidati i suditi istupe označene u tome paragrafu u prvom redu državne upravne vlasti a zatim i opštinske vlasti.

Gospodo, ja sam čovek iz naroda, ja sam i bivši predsednik opštine i mnogo sam stvari ovakvih izvidao i sudio. Baš zato hoću kod ovoga paragrafa da napomenem da je ovakva stilizacija vrlo nezgodna. Po ovom zakonskom predlogu, gospodo, izvesna stranka, kojoj se učini neki kvar, neko učini istupno delo prema njoj, njoj je ostavljeno da može tužiti i opštini i policijskoj vlasti. I, šta će da bude u praksi? Ko mrzi predsednika opštine ili opštinsku upravu, on će da ide da tuži policijskoj upravi, ko mrzi ili ne voli sreskog načelnika, on će da tuži opštinskoj vlasti. Tako ćemo, gospodo, imati slučaj da po jednom istom predmetu sudi i policija i opština. Zbog toga, gospodo, ja mislim da je to vrlo nezgodno i da treba ovde učiniti definiciju baš kod ovoga paragrafa. Ja mislim, da nadležnost koja je ovim paragrafom data upravnim vlastima, treba dati samo opštinskim vlastima. To je, gospodo, bolje još i zato što će manje koštati kada opštinska vlast vodi izvestan postupak, nego kada ga vodi policijska vlast. Ako se stranka već mora obratiti policijskoj vlasti, razume se, mora platiti izvesne dijurne državnom činovniku za izlazak na lice mesta za neke sitne stvari, a kod opštinske vlasti će se cela stvar izviditi i presuditi.

Zato vas ja, gospodo, molim da budemo složni bar u tome. Ja uostalom vidim da se dosta gospode u tome sa mnom slaže, da kod ovog zakonskog predloga plenum učini jednu ispravku. Ja sam, donekle stilizovao to, i molio bih poverenika Kraljevske vlade da ovakvu redakciju primi. Primera radi ja sam ovako kazao: § 168 treba da glasi ovako: „Za postupak po istupima iz § 69, pa onda redom svi drugi paragrafi koji su tamo citirani, nadležne su u prvom redu opštinske vlasti, svaka u reonu svoje opštine, a u reonu sedišta državne upravne vlasti prvog stepena nadležna je državna upravna vlast prvog stepena ili državna administrativna vlast. To će reći, gospodo, da u opštinama seoskim, sama opština seoska izvida i presuđuje te istupe, a na teritoriji gde postoji državna upravna vlast, neka to bude nadležnost njihova. Samo u slučaju ako opštinska vlast ne bi preduzela postupak po privatnoj tužbi, ili po službenoj dužnosti, može to učiniti državna upravna vlast prvog stepena. To znači: ako neki predsednik opštine ne bi hteo, — vi znate, gospodo, da ima toga, — ako ne bi hteo iz partijskog inata da izvesnoj stranci tu stvar raspravi u određenom vremenu, onda da ova stranka ima pravo da tuži državnoj upravnoj vlasti i u tome slučaju će državna upravna vlast to uzeti u postupak.

Dalje, gospodo, ovde je malo pre bilo najviše objašnjavanja baš povodom toga da li će žalbe po istupima rešavati upravna, policijska vlast ili će to činiti naše sudske vlasti, sudovi. Ja mislim, gospodo, dopustite mi da nas iskustvo može poučiti da je bolje, da više garantije imamo u našim nezavisnim sudovima nego u upravnim vlastima. Čast i poštovanje izuzetima, ali, gospodo, dešava se da to rešava jedan običan upravni činovnik u odsustvu sreskog načelnika, jedan čovek koji nema ni škole, — ima takvih činovnika puno, — onda će moći da se desi da jedna potpuno možda nezakonita stvar prođe kao zakonita. A kome će se to, gospodo, posle o glavu olupati? Nama, koji smo takav zakon doneli, pa ako hoćete i Kraljevskoj vladi. Zato bih ja, gospodo, da u § 257 umesto „lice protiv koga je postupak vođen, može izjaviti žalbu“ umesto reči „višoj vlasti“, da stoji „okružnom sudu“, a u § 259, ili 258 po redakciji Odbora, umesto: „žalbe, ukoliko se mogu izjaviti po ovom zakonu protiv odluka donetih po istupnim delima i postupku po tim delima, predaju se prvostepenoj vlasti, koja je odluku donela i to u roku od 8 dana“, da stoji: „žalbe se mogu izjaviti samo okružnom sudu“.

Gospodo, moglo bi se ovde dodati ako hoćete „okružnom ili sreskom sudu“, ali, gospodo, sreski su sudovi svuda i na svakom mestu više opterećeni od okružnih sudova i zato ja mislim da ništa ne bi smetalo da se ovo rasmatranje žalbi po istupima prepusti okružnim sudovima.

Gospodo, imam još kod jednog paragrafa jednu primedbu. Kažnjavanje smesta. Gospodo, ja bih rekao da je odredba ovoga paragrafa protivna čl. 7 Ustava zemaljskog, jer po čl. 7 Ustava kaže se da niko ne može biti ni na koju kaznu osuđen dok prethodno ne bude nadležno saslušan a po smislu ovog paragrafa kažnjavanje smesta, gospodo, izgleda kao da toga saslušanja ne može biti. Ja vas samo, gospodo, pitam: prema ovom paragrafu vlast može da prenese, da ovlasti da te kazne izriču i niži službenici, može da izrekne kaznu i jedan policajac na ulici, može i žandarm, može i kmet i t. d. a uzmete samo vi, gospodo, ovakav slučaj: seljak goni svoje proizvode banovinskim putem i slučajno ne vodi volove, a u zakonu piše da volove voditi mora, ide porred njih i slučajno ide ulevu a ne udesno, ili je obilazio obratnom stranom, gospodo, onaj službenik nadzornik puta odjedared stane pred njega i kaže: šta si to radio! I pljus, kazni ga sa 200 dinara i protiv toga nema pravnog leka. Gospodo, ja mislim da će izazvati veliko negodovanje u narodu ova zakonska odredba. Mi svi znamo kako se to može da dogodi i, ako hoćete, kako se to može da zloupotrebi, pa bih ja molio da g. Vladin poverenik primi moj predlog da se ovaj paragraf briše.

Ja sam, gospodo, završio svoju reč a vas molim da prihvatite moj predlog a to da učini i g. Vladin poverenik, inače ja neću moći glasati za propise ovih paragrafa.

Prešednik Stevan Ćirić: Reč ima Vladin poverenik g. Kuzmanović.

Vladin poverenik Aleksandar Kuzmanović: § 168 po numeraciji odborskoj govori o nadležnosti vlasti za suđenje istupnih dela. Predlog, koji je g. poslanik ovog časa učinio, da bi se tačno razdvojilo koja istupna dela bi sudile opštinske vlasti, a koja opšte državne vlasti mogao bi da se izvede, ali zato nema potrebe zbog institucije, koju treba dovesti u vezu

sa pokrenutom diskusijom, a ta je institucija u tome što se ban ovlašćuje da po pristanku Banskog veća pojedine vrste istupnih dela iz drugog stava § 168 prevodi svojom odlukom u isključivu nadležnost opštinske vlasti ili u isključivu nadležnost opšte upravne vlasti.

Pretpostavljeno je da bi bila celishodna ustanova da donošenje odluka u drugom stepenu po istupima bude dodeljeno sudskoj vlasti. U načelnoj debati je ovo pitanje tretirano; tretirano je i u Odboru pre nego što je on svoje mišljenje dao Narodnoj skupštini. Svuda većina gospode narodnih poslanika smatrala je da prenos poslova ovih na sudove nema dovoljno opravdanja. Upravna vlast ima da vrši upravne poslove i da donosi odluke po onim predmetima koji izviru iz samog pojma državne administracije, iz samog pojma državne uprave. Iz toga pojma izvire i delanje upravne vlasti po istupnim krivicama. Državni razlozi zaista zahtevaju da treba upravna vlast da obavlja funkciju drugostepenog odlučivanja. Dalje, postupak mora da bude hitan, kratak, i bez velikih troškova da se izvodi. Uvlačiti sudove u ove sitne istupe nema dovoljno opravdanja već i zbog toga, što je kod sudova uopšte postupak spor i što su sudovi bilo sreski, bilo okružni pretrpani poslovima redovne sudske nadležnosti. S toga je Kraljevska vlada ovo pitanje u više mahova uzimala u ocenu i svakad je stajala na gledištu da više uoravne vlasti imaju u svojoj kompetenciji da odlučuju u drugom stepenu po istupnim kaznama. Kraljevska vlada moli gospodu narodne poslanike da i prilikom izelazavanja ovoga odelika stanu na gledište na koje je i Kraljevska vlada stala.

Jedno malo poglavlje u predlogu zakonskom o istupima govori i o kažnjavanju smesta. To je jedan mandatski postupak, jedna specijalna vrsta postupka u raspravljanju posve sitnih istupnih dela, koji ide na to da uprosti i administraciju i ceo postupak pri izvidanju istupnih dela. To je korisna stvar i nije protivna ni samom Ustavu, jer Ustav kaže da niko ne može biti kažnjen dok ne bude saslušan, a ovde prilikom kažnjavanja smesta organ kome je poverena ta dužnost kažnjavanja smesta i koji mora biti okretn, sposoban i poverljiv, ne cepa iz bloka samo priznanicu o novčanoj kazni nego pita okrivljenog, o delu, o imenu i zanimanju, pa mu traži plaćanje kazne; dakle ipak ga saslušava i onaj koji bude kažnjen zna o čemu se radi i zna da će za svoj postupak biti kažnjen. Dakle, gospodo, i tu se radi i ima u malom neki vid saslušanja te prema tome ovo kažnjavanje smesta nije protivustavno.

Gospodo, ovo kažnjavanje smesta po § 276 dovoljno je studirano u definitivnoj komisiji koja je spremila redakciju ovog zakonskog predloga, a u kojoj su bili profesori Pravnih fakulteta. Primedbe po ovom predloženom zakonskom propisu nisu pdale ni sa koje strane a u Odboru ovaj paragraf o kažnjavanju smesta primljen je bez diskusije, bez iskazivanja raznih mišljenja, jednoglasno, i zato mislim da nema potrebe da se taj koristan paragraf briše iz ovoga zakonskog projekta.

Vlada moli da se ceo ovaj pročitani odeljak primi onako kako je iz Odbora izašao i onako kako je Kraljevska vlada na nj pristala.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, lista govornika kod ovog II Dela je iscrpena, te prema tome prelazimo na glasanje o svakom pojedinom paragrafu. Glasace se sedenjem i ustajanjem. Molim gospodina izvestioca da naročito glasno, jasno

i razgovetno pročita ona mesta gde su predložene izmene, da bi gospoda narodni poslanici bili tačno obavješteni o onome o čemu glasaju. Izvolite čuti § 164.

Izvestilac većine Milan Blažić pročita § 164 po predlogu Odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 164? (Prima — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji ne primaju, neka izvole ustati, (Većina sedi). Objavljujem da je § 164 po predlogu odborske većine većinom glasova primljen. Izvolite čuti § 165.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, većinom glasova usvojila u pojedinostima sve paragrafe II Dela od § 165 do § 287 zaključno, po predlogu odborske većine. (*Radisav Vučetić:* Molim Vas, gospodine Predsedniče, ja glasam protiv §§ 257, 259 i 278 Vladinog projekta te molim da se ovo konstatuje). —

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, objavljujem da je i II Deo ovog zakonskog predloga u pojedinostima primljen. Prelazimo na pretres III Dela u pojedinostima po paragrafima. Glasace se sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu. Kako se kod ovog III Dela nije niko javio za reč, dajem reč g. izvestiocu da pročita § 288.

Izvestilac većine Milan Blažić pročita § 288 po predlogu odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 288? (Prima — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici koji primaju, neka izvole sedeti, a koji ne primaju, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 288 po predlogu odborske većine većinom glasova primljen. Izvolite čuti § 289.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, većinom glasova usvojila u pojedinostima sve paragrafe III Dela od § 289 do § 292 zaključno po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, objavljujem da je i III Deo ovog zakonskog predloga u pojedinostima primljen. Prelazimo na glasanje konačno i u celini. Glasanje se vrši poimenično. Gospoda narodni poslanici, koji primaju ovaj zakonski predlog konačno i u celini glasace sa „za“, a koji ne primaju, glasace sa „protiv“. Molim gospodina sekretara da izvoli izvršiti prozivku.

Sekretar dr. Andrej Veble proziva narodne poslanike da glasaju i oni su glasali ovako:

Glasali su „za“: Antić D. Borivoje Antonijević Dušan, Arandelović Jovan, Arežina Miljkan, Aćimović Ž. Velimir, Badžak Lj. Milan, Benko Josip, Belinić Vinko, Bećirović Voca Šerif, Beširović Dimitrije, Blažić Milan, Bogavac P. Petar, Božinović Ljubomir, Borisavljević Strahinja, Bošković Mihailo, Brenčić Michael, Brujić S. Jovan, Budimir Đ. Simo, Vasić Tihomir, Veble dr. Andrej, Veličković B. Miladin, Veselinović dr. Milorad, Videc Anton, Vrbić Velimir, Vujašinović dr. Vuk, Gavrilović Nikola, Gajić Radomir, Glavinčić dr. Milan, Golubović Milan, Grba dr. Milovan, Davinić Brana, Damić dr. Dragan, Dimitrijević

Živojin, Dimitrijević dr. Ljutica, Dimić M. Radosav, Dobrosavljević D. Branko, Durgutović I. Mustafa, Đikić Alojzije, Đorđević V. Vojislav, Đurić M. Borivoje, Đurović Danilo, Ercegović Bogdan, Živković M. Todor, Živković T. Radosav, Zejnel-beg Ibrahim Stracimir, Zaharić I. Čedomir, Zdravković Milenko, Iveković dr. Bogdan, Janković Desimir, Janković Stevan, Jeličić Cvetko, Jovanović dr. Đorđe, Jovanović Nikola, Joksimović Zarije, Joksimović Ugrin, Kajić A. Mijo, Kazimirović P. Vladimir, Kadić Alija, Kalamatijević Mihailo, Kaluderčić dr. Branko, Kapetanović Ismet-beg Gavran, Kačanski Stevan, Kašanić Joco, Kašper dr. Mihael, Kersnik Anton, Knežević Bogoljub, Kožul dr. Marko, Koce dr. Jure, Kosović R. Petar, Kostrenčić Luka, Krstić Mihailo, Krstić St. Stojan, Kuzeļjević Sreten, Lazarević Milan, Lazarević Nikon, Lazarević dr. Todor, Lukarević T. Mihailo, Lješević K. Mihailo, Marjanac Simo, Markić Franjo, Mahnik Artur, Mijić Đ. Milan, Mikić Sava, Miletić dr. Vjekoslav, Miletić Dane, Milošević R. Dušan, Milošević S. Dušan, Milošević Radivoje, Mirković S. Dimitrije, Muratbašić Osman, Nedeljković Uroš, Nikitović dr. Časlav, Nikolić dr. Branko, Nikolić J. Živko, Nikolić Slavko, Ničiforović Spasa, Pantić Liubomir, Patrnogić Hadži-Liuba, Pejin Ž. Gojko, Pelivanović Malić, Perović R. Milan, Petrović Bogdan, Povrenović K. Matija, Pozderac Nurija, Popović S. Aćim, Popović Dušan, Popović Živko, Popović dr. Mihailo, Popović M. Novica, Predovan Krsto, Radenković Stojan, Radoičić V. Danilo, Ramadanović F. Ramadan, Rašković dr. Miloš, Ridanović dr. Muhamed, Rogić dr. Josip, Ružičić V. Marko, Savić Obren, Santo dr. Gavro, Simić Stevan, Sladojević P. Čedomir, Spasović Vukašin, Stanković Aleksandar, Stanković S. Svetolik, Stijić dr. Milan, Stojadinović M. Dragomir, Stojadinović Mihailo, Stošović Dobrivoje, Tasić S. Svetozar, Tešić Maksim, Todorović A. Branislav, Tomić Jevrem, Tonić R. Todor, Čerimagić Sadik, Čirić Stevan (pretsedava), Čosić P. Stanko, Hadži-Ristić Spira, Črljić Lazar, Čujan Čiro, Čapljić Ragib, Čvrkić R. Vojko, Čolaković Krsta, Šajkarević dr. Jovan, Šakić Ivan.

• **Glasali su „protiv“:** Kunjašić Joakim.

Otsutni: Avramović Luka, Aleksić Kosta, Andonović Sima, Aćimović dr. Jordan, Auer dr. Ljudevit, Banić Milan, Baričević dr. Janko, Božić Jakša, Božić A. Milan, Bubić dr. Stevan, Butorka dr. Aleksandar, Vodstrečil Hinko, Vujić Dimitrije, Vukanović dr. Srško, Vukićević Milan, Vučetić Radisav, Gavrilović Oto, Gajić Pavle, Gajšek Karlo, Galogaža Petar, Gaćinović J. Vojislav, Georgijević M. Joca, Glišić Milenko, Gornjak Vinko, Grdić V. Risto, Danilović J. Živko, Dačić M. Aleksandar, Dimitrijević Kosta, Dimitrijević Mita, Dimitrijević Stojadin, Dinić Đ. Tanasije, Doberšek Karel, Došen dr. Vojislav, Došen dr. Mirko, Đokić Ljubomir, Đurović Mihailo, Živadinović P. Borisav, Zagorac Jovo, Zdravković Jovan, Zeljković N. Boško, Zečević Sekula, Zuber Nikola, Zupančić Fran, Ivanović Dragoljub, Ivančević Dušan, Ibrahimpašić Abdula, Ilić dr. Veljko, Isaković Đ. Milivoje, Janžeković Ivan, Janković dr. Dragutin, Jančić dr. Ivan, Janjić dr. Vojislav, Jevremović dr. Dragoljub, Jevtić D. Bogoljub, Jevtić Đorđe, Jevtić Životije, Jovanović dr. Vasilije, Jovanović Jovan, Jovanović Ljubomir, Jovičić Radoje, Jojić Velimir, Juriša dr. Ivan, Kabalin Nikola, Kamber dr. Branko, Klar dr. Franc, Kovač Ante, Kojić dr. Dragutin, Koman Albin, Komnenović Mirko, Kosić dr. Mirko, Kostić Vasilj, Kraljević dr. Dragan, Kraft dr. Stevan, Krstić Simo, Kulenović dr. Džaferbeg, Kulišić dr. Šime, Kumanudi dr. Kosta, Kurilić J.

Milan, Kurtović Vojko, Kurtović Šukrija, Kursulić J. Velimir, Lazarević M. Aleksandar, Lazarević Milovan, Lazić Vojislav, Lenarčić Stanko, Lovrenčić dr. Ivan, Lukačić Avguština, Makar Dako, Marković dr. Đorđe, Marković dr. Milenko, Marcikić T. Miloje, Mastrović Ante, Matica Pavao, Mijović dr. Aleksandar, Mijušković Luka, Mikašinović D. Đuro, Milanović Života, Milijanović Velimir, Milutinović R. Milinko, Miljuš dr. Branko, Mihailović Todor, Mihailović P. Ilija, Miškulin dr. Mile, Mohorić Ivan, Mravlje Milan, Mulalić Mustafa, Nanović Radivoje, Nenadić Vojislav, Nenadović B. Jovan, Nikolić Đ. Milovan, Nikolić Radivoje, Novačan dr. Anton, Novaković dr. Niko, Novaković Stjepan, Paunović Branko, Paštrović Manfred, Pevec Rudolf, Pejkić A. Čedomir, Perić Đ. Milivoje, Perović Dušan, Petković Đorđe, Petković Milan, Petković Rastko, Pinterović dr. Milovan, Plesković Rudolf, Popović M. Velimir, Popović dr. Živojin, Popović dr. Kosta, Popović dr. Svetislav, Preka Nikola, Prekoršek Ivan, Preljubović Muhamed, Protić P. Jeremija, Račković M. Miloje, Ratković T. Branko, Rafailović Živojin, Rafailović Milivoje, Rašović M. Miloš, Režek dr. Josip, Sarić Ibrahim, Sekulić dr. Milan, Sokić Miloje, Sokić Momčilo, Sokolović Nikola, Stanković Svetozar, Stepanov Milivoj, Stefanović B. Ignjat, Stojisavljević Petar, Stošić Stamenko, Subotić Dušan, Tišma Vladimir, Tomašević Žarko, Tomić Branko, Trpković T. Stavra, Turk Rajko, Čumavić Husejin, Urošević Mirko, Fizir Viktor, Fuks dr. Riko, Hasanbegović dr. Avdo, Hafizadić dr. Sulejman, Horvat Franjo, Hočevar Stanko, Cvetković J. Dragiša, Cvetić Josip, Čejović Đuro, Šemrov dr. Fran, Šijak dr. Nikola, Širola Brnas Anton, Šoški dr. Luka, Šušić Živko.

(Posle glasanja).

Pretsednik Stevan Čirić: Gospodo narodni poslanici, izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 146 poslanika; od toga 145 „za“, a 1 „protiv“. Prema tome objavljujem da je predlog zakona o istupima primljen i konačno u celini. Po članu 64 Ustava i po § 66 Zakona o poslovnom redu biće ovaj zakonski predlog upućen na dalji rad Senatu Kraljevine Jugoslavije. (Pljeskanje kod većine).

Prelazimo, gospodo, na drugu tačku dnevnog reda: Pretres izveštaja Finansijskog odbora o zakonskom predlogu o povlačenju iz opticaja starog i kovanju novog metalnog novca.

Reč ima izvestilac g. dr. Časlav Nikitović.

Molim gospodu koja žele da govore da se prijavu. obraćam pažnju na § 64 Zakona o poslovnom redu, po kojem, kada je za jedan zakonski predlog primljena hitnost u ime svake grupe može govoriti o tome zakonskom predlogu samo jedan govornik.

Izvestilac većine dr. Časlav Nikitović: Gospodo narodni poslanici, Finansijski odbor podnosi Narodnoj skupštini u ime većine ovaj svoj izveštaj:

„NARODNA SKUPŠTINA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Finansijski odbor

X Br. 836

2 jula 1937 god.

u Beogradu

NARODNOJ SKUPŠTINI

Beograd

Finansijski odbor Narodne skupštine na svojoj sednici od 2 jula 1937 godine proučio je upućeni mu zakonski predlog o povlačenju iz opticaja starog i o

kovanju novog metalnog novca, i usvojio ga bez izmena većinom glasova u načelu i u pojedinostima, sem što u § 6 šesti red odozgo broj „37” zamenjuje se brojem „38”.

Finansiskom odboru čast je predložiti Narodnoj skupštini da izvoli primiti predloženi zakonski predlog.

Za izvestioce Odbor je izabrao g. dr. Časlava Nikitovića od strane odborske većine, a g. Vojislava Lazića od strane odborske manjine.

Sekretar,

Dr. Branko Miljuš, s. r.

Pretsednik

Finansiskog odbora,

Dr. Vojislav Janić, s. r.

Članovi:

Dr. Časlav Nikitović, s. r., Petar Bogavac, s. r., Ljubomir Božinović, s. r., Mihailo Lukarević, s. r., Velimir Milijanović, s. r., Mihailo Stojadinović, s. r., Života Milanović, s. r., dr. Fran Šemrov, s. r., dr. Jure Koce, s. r., dr. Stevan Kraft, s. r., Novica Popović, s. r., Alija Kadić, s. r., Borivoje Đurić, s. r., Vojislav Lazić, s. r. (odvaja se), Pavao Matica, s. r. (odvaja se), Nikola Sokolović, s. r., (odvaja se).“

Pretsednik Stevan Ćirić: Reč ima Ministar finansija g. Dušan Letica.

Ministar finansija Dušan Letica: Gospodo narodni poslanici, po oslobodenju i ujedinjenju kovala je naša država u tri maha državni metalni novac. Ponašpre, po Zakonu od 30 decembra 1921 iskovan je naš najsitniji novac po 0,25 dinara u ukupnoj vrednosti od 12,000.000.— dinara. Drugo kovanje vršeno je na osnovu ovlašćenja u Finansijskom zakonu za 1924/25 godinu, i ono je obuhvatilo komade po 0,50 dinara, u vrednosti 25.000.000.— dinara, komade po 1 dinar u vrednosti 75.000.000.— i komade od 2 dinara u vrednosti od 100.000.000.—. Prema tome smo imali 1925 godine iskovanog našeg najsitnijeg novca do uključivo 2 dinara u vrednosti od 212.000.000.— dinara. Treće kovanje vršeno je na osnovu Zakona od 28 novembra 1931 i 14 avgusta 1932, kad je iskovan naš novac od 10, 20 i 50 dinara i to, komadi od 10 dinara u vrednosti od 200.000.000, komadi od 20 dinara u vrednosti od 250.000.000.—, a komadi od 50 dinara u vrednosti od 550.000.000.— dinara. Prema tome, od oslobodenja do danas iskivano je u našoj državi svega metalnog novca u ukupnoj vrednosti od 1.212.000.000.— dinara.

Zakonski predlog koji se nalazi pred vama, gospodo poslanici, penje ovaj kontingent do sad iskovanog novca na 1.360.000.000.— dinara. Ovako bi se cirkulacija metalnog novca kod nas imala da poveća za 148.000.000.— dinara. Mi smo svi uvereni da ovolikog povećanja ove cirkulacije po izvršenom preki vanju i kovanju, prema zakonskom predlogu, u stvari neće biti. Od 1925 godine, kad se kovao naš sitniji novac, a pogotovo od 1921 godine, kad su kovani najsitniji komadi po 0,25 dinara, nesumnjivo je da su znatnije količine novca u tom relativno dužem vremenu iz prometa eliminisane bilo gubitkom, bilo trošenjem ili upropašćavanjem. Prema tome, povećanje od 148.000.000.— dinara, imaće više računsko značenje, a u stvari njime će se prometu nadomestiti vrednosti kovanog novca, koje su do sad iz njega bilo kojim putem eliminisane.

U Nemačkoj je, prema statističkim podacima, u cirkulaciji po glavi, pretvoreno u dinare, 423 dinara

metalnog novca, u Austriji 149, u Bugarskoj 121, u Poljskoj 99. U našoj državi i u Rumuniji taj odnos je mnogo niži. U Jugoslaviji pada kovanog novca na svaku glavu stanovnika 81 dinar, računajući na bazi od 14.000.000 stanovnika. Po zakonskom predlogu ovaj bi se odnos imao podići, i to kako rekoh više računski, a manje stvarno, na 97 dinara po glavi stanovnika. Ovaj se odnos ni u kom slučaju, za naše prilike, ne može označiti kao previsok i nesrazmeran, tim pre što neke zemlje stoje, u pogledu opticaja metalnog novca, po glavi stanovništva, iznad nas, i ako su narodi tih zemalja, sa razvijenim trgovačkim navikama, i ako su te zemlje, po gustini stanovništva, jače od nas, i ako je raspodela stanovništva, po gradovima i selima u tim zemljama, suprotna našim prilikama.

Sve su ovo činioći koji utiču na brzinu novčane cirkulacije i stvaraju osetne razlike za potrebama novca. U zemljama, u kojima je stanovništvo jače koncentrisano po gradovima, brzina cirkulacije je osetno veća no u zemljama, kao što je naša, gde je stanovništvo u ogromno većem broju raspoređeno po selima, vrlo često udaljenim od železnica i ostalih važnijih komunikacionih srestava. U ovakvim prilikama cirkulacija je vrlo usporena i usled toga se oseća po selima potreba za većom količinom metalnog efektivnog novca. Najbolji primer u tome pogledu pružaju dve civilizovane i velike zemlje: Engleska i Francuska, sa podjednakim brojem stanovništva, a sa posve drugčijom raspodelom stanovništva između gradova i sela. Usled toga ove dve zemlje imaju u obrnutoj razmeri veličinu i brzinu svojih novčanih cirkulacija.

Opticaj pojedinih vrsta našeg novca nije u istoj srazmeri prema obimu njihovih respektivnih emisija. Pojedini apoeni pokazivali su za poslednje dve godine u svojim cirkulacijama osetne poraste, dok su drugi pokazivali znatno smanjenje. Utvrdilo se, da je porast kod apoena od 10 dinara iznosio oko 12%, dok se naprotiv obim cirkulacije kod apoena od 50.— dinara smanjio za 17,5%. Stanje cirkulacije pedesetica 30 jula 1935 godine iznosilo je 90,8% delova njene emisije, dok je krajem septembra prošle godine cirkulacija istog apoena iznosila samo 69,10%. Činjenica je dakle da je jedan deo publike izbacivao iz svojih ruku srebrni novac od 50.— dinara kao tegoban i nezgodan za novčane transakcije zbog njegove težine i veličine.

Ove apoene od 50.— dinara nije apsorbavala ni sama jesenja izvozna kampanja. Nesumnjivo i kriza je dosta učinila da se obim saobraćaja ovog našeg najkrupnijeg srebrnog apoena znatno suzi. Usled toga, a i zbog njegove težine (23 gr), kao i veličine njegovoga diametra (36 mm), vršilo se nagomilavanje velikih količina srebrnog novca po javnim kasama. Naročito su znatne sume Poštanska štedionica i Državna hipotekarna banka držale na „Računu srebra” kod Narodne banke, uprkos tezaursiranja koje vrši naš seljački stalež osobito u južnim i istočnim krajevima naše zemlje.

Ovo je i razlog što se po ovom zakonskom predlogu količina pedesetica u prometu ima da smanji za punih 50 milijona dinara vrednosti, a da se cirkulacije ostalih vrsta novca povećavaju, izuzimajući najsitniji novac od 0,25 dinara čija se količina ima da reducira sa 12 milijona na 10 milijona dinara.

Zbog jače unutarnje vrednosti našeg dinara jako se oseća u prometu nestašica komada po 0,50 dinara. Isto tako u prometu je nedovoljno i komada po 0,25 dinara, naročito u većim pijačnim mestima, gde bi se u interesu potrošača cene izvesnih životnih namirnica

mogle formirati i u razlomcima od po jedne četvrtine dinara, kada bi ovih apoena bilo više u prometu.

Ova vrsta novca potrebna je u većim količinama i zbog lakšeg formiranja cene duvanskih proizvoda.

Naš srebrni novac od 50.— dinara dolazi u red najvećih i najtežih srebrnjaka kako po veličini tako i po težini. Nije mnogo bolje ni sa dvadeseticama, kao ni sa dvodinarkama.

Naša publika beži od primanja ovih apoena u većoj količini. Isto je iskustvo učinjeno i na strani, gde se danas već kuju i u promet puštaju novi apoeni manjeg obima a veće nominalne vrednosti, a promet ih vrlo rado prihvata. Ovo čini i naš zakonski predlog u želji da naš promet dobije kovani novac, koji će biti lakši i zbog toga lakše u njemu cirkulisati.

Naš novac, u kome nema srebra, iskivan je još godine 1921 odnosno 1925. Posle je, godine 1931 i 1932 došlo i kovanje komada po 50, 20 i 10 dinara. Po ovim povelikim vremenskim razmacima u kovanju pojedinih apoena može se videti, zašto su odnosi u veličini i sadržini, a i po spoljnjem obliku među pojedinih apoenima našeg metalnog novca toliko raznovrsni i malo konzekventni. Vrlo često se događa, da se dinar, desetica i dvadesetoparac među se zamenjuju.

Naš je sav novac izrađen u belim metalima, što također jako otežava brzo prepoznavanje i nevestom svetu nanosi dosta štete.

I sama tehnika izrade novca koraknula je danas mnogo napred i u mogućnosti je, da pruži i u izradi i u sadržini novac, koji današnjim potrebama prometa i ukusa publike bolje odgovara. Cene metala izmenile su se toliko, da su pojedine države počele da kovanje novca upodobljavaju novim okolnostima, koje se izražavaju u savremenom prometu kao i u današnjim interesima nosioca regalnog prava kovanja novca.

Dosledno ovim napomenama, zakonski predlog naš budući kovani novac svrstava u dve lako uočljive vrste, beli novac po 50, 20 i 10 dinara, i bronzani novac po 2, 1, 0,50 i 0,25 dinara. Pogrešna zamena novca visoke vrednosti sa novcem male vrednosti biće ovako gotovo isključena, a zamena među apoenima iste boje biće onemogućavana sve manjim obimom svakog apoena niže vrednosti. Apoena od 0,25 dinara, koji je nešto veći od apoena 0,50 para biće probušen.

Legura pedesetice ostaje ista kao što je i sada, dok se sadašnja legura dvadesetice podiže dodavanjem srebra u kvalitet legure pedesetice. S druge strane, naše buduće desetice iskivaće se iz čistog nikla s razloga, što se po vrednosti, više ili manje, odgovarajući apoeni u inostranstvu iskivaju iz nikla, čak i sa izvesnom primesom bakra, na pr. rumunski 20 leja, austrijski šiling, francuski 5 fr. i t. d.

Novac od 2 dinara na niže iskivaće se sav u aluminijum bronzi i kao takav moći će se lako razaznati od vrednijeg novca.

Novim legurama i tehnički savršenijom izradom više će se sprečavati krivotvorenje našeg metalnog novca, koje se u poslednje vreme sve više razvijalo. U toku 1934 godine došlo je pred sud 666 slučajeva lažnih desetica, 452 dvadesetice i 156 pedesetice. Kod komada od 50 dinara broj krivičnih dela u 1935 popeo se na 339, a u 1936 skočio je na 502. Ovo su posebni razlozi koji traže brzo prekivanje našeg novca, naročito onih apoena više nominalne vrednosti.

Naravski, da pri kovanju novca državna blagajnica nikada nije nezainteresovana. Kovanje novca staro je njezino pravo, koje ona vrši da za državne

potrebe izbije i svoj prihod. Prihod koji se iz ovog prekivanja postigne upotrebiće se za podmirenje vanrednih državnih potreba van budžetske naravi.

Troškovi oko prekivanja i izrade metalnog novca prema čl. 4 Uredbe o instalisanju postrojenja za kovanje metalnog novca i drugih kovina sličnih metalnom novcu pašće na teret redovnih budžetskih prihoda ili na teret učešća države u dobiti Narodne banke.

Sav posao oko prekivanja vršiće se u novoj državnoj kovnici novca, koja se na osnovu Uredbe od 9 jula 1936 i ugovora sa Narodnom bankom podiže u opsegu novčanične štamparije Narodne banke. Ovakvo će sada prvi put metalni novac biti izrađen u zemlji i u sopstvenoj državnoj kovnici.

Na taj način obezbeđuje se potpuna kontrola, a produkcionim troškovi svode se na sopstvenu cenu koštanja, tako, da pri ovome poslu nema niko drugi da zaraduje sem države.

Usled rdavog iskustva, koje se imalo sa privatnim preduzećima za izradu metalnog novca, uneta je u Zakon odredba (§ 13), da se zabranjuje rad privatnih kovnica, koje izrađuju metalni novac i druge kovine slične metalnom novcu, gde spadaju i dukati. Pošto su dukati rasprostranjeni u narodu i služe poglavito za nakit, to će se na ovaj način u državnoj kovnici skoncentrisati i izrada dukata i tako pružiti puna garancija za dobru izradu i izbeći opasnost od preteranih cena, jer će se cena utvrđivati prema kretanju cena zlata i produkcionih troškova.

Zakonski predlog predviđa i ovlašćenje za Kraljevsku vladu da može, po potrebi, iskivati i jubilarni novac, ali ne u vrednosti većoj od 20 miliona dinara.

Povlačenje iz prometa starih komada, prekivanje i puštanje u promet novih vršiće se postepeno tako da promet neće biti ni malo tangiran. Za povlačenje svakog apoena biće ostavljen dovoljan rok, koji neće biti duži od dve godine, ali i po izmaku toga roka, moći će se odnosni apoeni primati još šest meseci. Kako će se odnosnim objavama davati najširi publicitet, jedva da će se u privatnom posedu i posle tog produženog roka zadržati osetnije količine novca bez docnijeg prava na zamenu.

Smatrajući da sam ovako dovoljno izložio razloge, koji su bili merodavni za ovaj zakonski predlog, molim Narodnu skupštinu, da mu izvoli dati svoju saglasnost. (Pljeskanje na desnici i u centru).

Predsednik Stevan Ćirić: Reč ima izvestilac manjine narodni poslanik g. Vojislav Lazić.

Izvestilac manjine Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, u ime manjine Odbora za pregled i ocenu ovoga zakona, čast mi je da vam pročitam izveštaj odborske manjine, koji glasi ovako:

„NARODNOJ SKUPŠTINI

BEOGRAD

Izveštaj odborske manjine po zakonskom predlogu o povlačenju iz optičaja starog i o kovanju novog metalnog novca

Zakonski predlog o povlačenju iz optičaja starog i o kovanju novog metalnog novca ne ide za tim, da se narodu pomogne u njegovom privrednom napretku. Glavni cilj ovoga zakona jeste, da Kraljevska vlada ovim putem ostvari još jedan zajam u iznosu oko 200 miliona dinara, pored dosadašnjih na sličan način postignutih zajmova, preko raznih zakonskih ovlašćenja koji iznose oko 10 milijardi dinara.

Široki slojevi naroda, a naročito sirotinja, biće oštećeni povlačenjem starog novca, jer najsiromašniji i najjudaljeniji siromašni ljudi od javnosti neće biti obavješteni na vreme o povlačenju ovoga novca i njihove teško stečene uštedevine čuvane za najteže dane propašće.

Pored toga iz nepoverenja prema ovoj Vladi ne možemo primiti ovaj zakonski predlog.

Za izvestioca odborske manjine određen je Vojislav Lazić.

4 jula 1937 godine
u Beogradu

Članovi Odbora:

Vojislav Lazić, s. r.

Milivoje Perić, s. r.

Ilija Mihailović, s. r.

Pavao Matica, s. r."

Gospodo, dozvolite mi da sad ovaj izveštaj odborske manjine propratim sa nekoliko reči i da malo opširnije objasnim naše poglede.

Gospodo, nije ovaj zakonski projekat Vlada podnela Narodnoj skupštini zato što je ona našla da će narodu naročito nešto da pomogne u tome radu ili u ovoj akciji, ona je to podnela iz računa, iz čistog svoga računa, da dođe do para, ona želi da postigne 200 milijona dinara novih para, a da se to postigne, trebala je da izvede ovaj posao.

Gospodo, 200 miliona dinara imaju da padnu ponovo na teret ovoga naroda i razume se narod će osetiti od toga štetu i neće videti nikakve koristi. Najzad, gospodo, ovde se u ovom projektu predviđa i kovanje novca od 25 para. Gospodin Ministar finansija u svome ekspozeu kazao je kako će to biti dobro za narod i kako je to potreba narodu, jer je potrebno da ima sitan novac radi iskusurivanja a međutim g. Ministar je tu sam sebe demantovao pre neki dan, jer je takse za pošiljak dopisnih karata na pošti, koja je bila do sada 0,75 dinara, popeo na jedan dinar. To znači da razlozi g. Ministra, da je taj sitan novac potreban za iskusurivanje, da je zgodno za saobraćaj u narodu da bi on mogao sa malom paricom da vrati kusur, nisu tačni. On nije dozvolio da možemo kad kupimo dopisnu kartu ovih 25 para da dobijemo natrag, nego nam za kartu sada uzima ceo dinar. (*Ministar pošta, telegrafa i telefona dr. Branko Kaluderčić*: Nije istina!) Gospodo, od tih 25 para nema ništa i nikakve koristi. To će se baciti narodu na teret, jer u narodu 25 para ne vredi ništa a ono što dođe narodu u ruke, narod će to morati da baci.

Gospodo, ali kad bi bilo nešto i dobro u ovom zakonskom predlogu, mi bi morali da se okrenemo na to da vidimo ko sprovodi sve ovo i da li ova Vlada koja hoće da sprovede ovaj zakon i kuje pare i da nas usreći novim novcem, zaslužuje njenim dosadašnjim radom naše poverenje. Njena finansiska politika, vodena do danas govori tako da ova Vlada ne zaslužuje poverenje Narodne skupštine a ni poverenje naroda. Gospodo, vlada koja samo pravi zajmove, i to ne redovne zajmove nego zajmove nevidene ili skrivene, ne može da ima naše poverenje. Bonovi, blagajnički zapisi i razne obveznice koje ova Vlada izdaje i koje će izdavati po raznim zakonskim ovlašćenjima, za tim leteći dugovi po raznim neisplaćenim računima, ja mislim da će izneti preko 10 milijardi dinara što će sve pasti na teret narodu. Vlada koja bude došla posle ove Vlade imaće da dobije u nasleđe jedan haos u finansiskom stanju u našoj zemlji (Žagor).

Gospodo, pored toga što Vlada zavodi nove poreze, kao i nove takse pored mnogobrojnih taksa,

koje je udarila Finansiskim zakonom na nasleđe, prenos zemljišta i drugih raznih taksa i trošarina, ovo traženje prihoda na ovaj način dokaz je da ona ne može pokrivati rashode već će to da uradi ovim nevidenim zajmovima, koje će imati narod da snosi u dalekoj budućnosti a pod kojim će teretom narodu pucati kosti tako da prva vlada koja dođe posle ove Vlade neće znati šta će da radi u jednom haosu koji će zateći.

I zato, gospodo, iako nam vi sa desnice prigovarate da je to vaša stvar i da vi verujete ovoj Vladi, vi joj verujete i dalje, a mi ćemo činiti sve što možemo i koliko možemo da ukažemo na njezin hrdav rad, jer nam je to dužnost pošto ne možemo da odobrimo njenu finansijsku politiku koju vodi. Ta finansijska politika Kraljevske vlade nije dobra, ona je rdava, i za to ćemo glasati protivu ovoga zakona. (Jedan glas sa desnice: Vrlo važno! Drugi glas sa desnice: Ti ćeš jedanput glasati i protivu samoga sebe!)

Potpredsednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. Risto Grdić.

Risto Grdić: Gospodo narodni poslanici, mi smo čuli izveštaj gospodina Ministra finansija povodom ovoga zakona o povišenju opticaja i kovanju metalnog novca. Njegovo se gledište svodi na to, da je zakon došao iz tehničkih razloga i potreba prometa novca. Nekih novčanica je suviše a nekih je premalo, pa postoji potreba da se ovaj odnos u prometu promeni. Ako je to tačno, a i svi mi osećamo da je pedesetodinarke previše, onda je trebalo ovo pitanje rešiti jednostavno preokivanjem pedesetodinarke u dvadesetodinarke, i to onoliko, koliko to potrebe prometa danas traže. Međutim prema ovome predlogu ne samo da se smanjuje sadržaj metala, nego se i povećava opticaj od 1212 miliona za 148 miliona na 1360 miliona.

I sad se postavlja pitanje, je li ovo povišenje opticaja redovnoj cirkulaciji prometa potrebno. Gospodin Ministar finansija iznosi statističke podatke i kaže da u Nemačkoj na svakog pojedinog građanina ima 460 dinara sitnoga novca a kod nas 81 dinar. Posmatrajući današnje stanje, prema prilikama koje su kod nas, a ne obazirući se na stvari i prilike u Nemačkoj mi znamo da je i dosadašnji opticaj bio veći nego što je potreba za sitnim novcem. Imali smo jednu pravu inflaciju sitnoga novca, koja se istina nije izrazila u smanjenju unutrašnje vrednosti novca, nego u nagomilavanju u trezorima Narodne banke i Poštanske štedionice. (*Ministar finansija Dušan Letica*: Kod seljaka nema sitnog novca!) On ga nema uopšte, a ako ga ima, seljak teaurira sitan novac kakav god ima. U poslednje 4 godine samo jednom, u 1934 godini, ovoga kovanoga novca prešlo je u publiku preko jednu milijardu, inače se cirkulacija kretala oko 800 miliona. Znači, da je i do sad opticaj bio suvišan i ovo povišenje opticaja je nepotrebno. Gospodo, taj novac neće biti u cirkulaciji nego će se gomilati u kasama, jer potrebe našega prometa nisu takve da bi se osećala potreba za povećanjem, već na protiv oseća se potreba za povlačenjem jednoga dela kovanog novca iz opticaja.

Stvarni razlog ovog povećanja opticaja je dakle, potreba za jednim izvanrednim prihodom. Taj prihod će se sastojati ne samo iz povećanja opticaja za 148 miliona dinara, nego i iz razlike u vrednosti u težini metala, koji će sadržavati novi komadi. Povećanju državnih prihoda na ovaj način imalo bi se najmanje prigovoriti. Svakako je bolje i narodu lakše da vlada

pribezne toj meri, nego da povećava poreze ili da smanjuje plate, kao što je to do sada bila politika Ministra finansija. Izdavanjem ovih novih srebrnih komada dobivaju se nova sredstva, a stvarno od toga niko ne gubi ništa. Unutrašnja vrednost srebrnoga novca i do sada je bila daleko manja nego li što je njegova nominalna vrednost. Jedna pedesetodinarka vredela je 4,85 dinara. Dali će ona sad vredeti 3½ ili 3 dinara za nas je sasvim indiferentno jer, srebrni novac davno je već prestao da bude vrednost. On je sada samo jedan reprezentant vrednosti ili, da se tako izrazim, on simbolički predstavlja jednu izvesnu vrednost. Sada se pitamo, kada je stvar ovako i kada već osećamo na tržištu jednu prezasićenost ovoga sitnog novca, i kada čujemo svaki dan priče o blagostanju, o izvanrednom prilivu gotovine u državne kase, zašto nam treba da pribegavamo ovoj meri, zašto je državi potreban u ovome momentu izvanredni prihod od 150, 200 ili 300 miliona dinara. Pitamo se zašto nam je onda Kraljevska vlada toliko do sada guslala i pričala, a naročito po zborovima trubila neupućenom svetu, o nekom izvanrednom prilivu u državne kase, o nekom velikom blagostanju i suficitu u državnim kasama.

Mislim da je na ovo pitanje najbolji odgovor u faktu da od meseca marta ove godine nisu objavljeni izveštaji o kretanju državnih prihoda i rashoda, nego smo ih sad u zadnjem momentu dobili dok su se pre svakog meseca ti komuniqueji preko novina objavljivali i davao im se široki publicitet. Mi međutim sad vidimo od marta meseca da Vlada ćuti. Nešto je zapelo (*Ministar finansija Dušan Letica: Imate izveštaje za april i maj!*) To smo dobili tek danas.

Po mome privatnom saznanju biće da braća Hrvati ne plaćaju porezu. Vi svi znate, gospodo narodni poslanici, da se govorilo o bojkotu koji priprema dr. Maček. Već je bio fiksiran i dan kada će da počne i kada će pristalice HSS prestati da plaćaju porez, ali iz izvesnih taktičkih razloga, taj dan i datum je odgođen. Međutim, seljaci kojima se ta ideja dopala, oberučke su je prihvatili i bez naređenja svojih političkih vođa oni su prestali u izvesnim krajevima da plaćaju porezu. Stranka HSS nema naročite volje da to raspoloženje svojih masa bremzujе, a što se tiče države ja ne znam da li ima moći da to raspoloženje pokvari.

Vi ste čitali neki dan da su finansi došli u izvesno selo da počupaju suviše posadene strukove duvana i da su pale mrtve glave. Naime, kada su državni organi došli da interвениšu naišli su na otpor. Mislim, da bi isto tako bilo kada bi danas država, pored ovoga rastrojstva, u koje ju je Vlada svojim radom dovela, pokušala silom da naplaćuje dospele poreze.

Tu leži razlog zašto nam Vlada dolazi sa ovim zakonskim predlogom, jer joj treba da podmiri taj deficit, jer treba da nađe jedan izvanredni prihod sa kojim će prikriti jedno stvarno stanje. To je mudra politika Kraljevske vlade, koja je našla izraza čak i u rečima gospodina Predsednika Vlade, kada je neki dan govorio o Konkordatu, da taj Konkordat, ako ne bi bilo potrebno doneti iz drugih razloga, a ono bi ga bilo potrebno doneti radi separatista koji u inostranstvu rade protivu naše države. Dakle vodi se računa o onome što hoće separatisti a ne vodi se računa da se sačuva državni autoritet i da na jednoj teritoriji državni aparat funkcioniše onako kako treba.

Gospodo, kada s jedne strane posmatramo ovo, a s druge strane rasipanje koje se na mnoge strane čini, onda možemo da dobijemo konkluzije, koje su

jedino moguće, a to je, da ne možemo glasati za ovaj zakonski predlog.

Ja sam neki dan imao prilike da podnesem ovde jednu interpelaciju na g. Ministra saobraćaja. Ta se interpelacija sastoji u pitanju kako je moguće da je u salonskim kolima od Sarajeva do Beograda neki dan doputovao jedan gospodin. Pošto ja kao narodni poslanik znam da u salonskim kolima mogu da se voze samo ministri i banovi, a saznao sam da taj gospodin nije bio ni ministar ni ban nego neki Meho Šahinagić iz Sarajeva, koji nema zanimanja, i kome je jedini titulus i jedini razlog što je mogao da dobije salonska kola taj, što je šurak g. Mehmeda Spahe. Hteo sam odgovor g. Ministra saobraćaja, ali ga nisam dobio. Ja znam da su odavde u salonskim kolima otišli sa konferencije Glavnog odbora Jugoslovenske radikalne zajednice, dr. Dušan Davidović i Uzeir Aga Hadži Hasanović, članovi Glavnog odbora JRZ. Kad vidimo na koji se način rasipa i zloupotrebljava državna imovina, kad vidimo kako se sprovode javni radovi u nekim krajevima, kako se rasipa novac na izvesne badavadžije koji ne daju ništa ovoj državi, onda ne treba da se čudimo kud se dede Car Nemanje blago. (Jedan glas sa desnice: Znamo kako ste se vi vozili!) Gospodo, kad ste me već povukli za jezik da Vam odgovorim: ova je Vlada našla zapotrebno da tuži Jugoslovensku nacionalnu stranku radi toga što nije platila dužni ostatak od 50.000 dinara od prevoza za Niški zbor. Ako je to tačno ova Vlada ima pravo što je tako postupila. Ali mi znamo da ona zauzima neprijateljski stav prema Jugoslovenskoj nacionalnoj stranci, za čiji rad ja ne nosim nikakvu odgovornost kao možda mnogi od Vas sa desnice, jer ste vi bili glavari i funkcioneri njeni, i ja mislim da, kad je Kraljevska vlada našla razloga da tuži Jugoslovensku nacionalnu stranku za taj ostatak od 50.000 din., jer da ga je bilo više sigurno je nebi žalila nego tužila za sve, onda bi bilo prirodno da ona čuva državne kase. Pa kad ste toliko savesni, kad toliko čuvate državnu imovinu, kad ste toliko zabrinuti za državne finansije, onda zašto dozvoljavate da se kojekakve levente voze besplatno, jer ja znam da u kabinetima Spahe i Behmena postoje budžaci gde se kapom i šakom daju besplatne karte, ali ne nezaposlenim radnicima nego partiskim kortešima. Ja sam u zadnjoj budžet-skoj debati izneo sve to i nisam doživio da mi iko odgovori ili dokaže da nisam imao pravo.

Gospodo narodni poslanici, ima jedna druga interesantnija stvar. Mi smo čuli pre neki dan, ovde, da je g. Predsednik Vlade izjavio, dobacujući levici, da su mnoga gospoda poslanici sa levice, za vreme prošlih izbora, imali od njega kao Ministra finansija neke koristi. Ja ne mogu da shvatim kakva je to korist bila, ako to nije bila neka ilegalna korist. Ova aluzija je dovoljna za mene. (Jedan glas sa desnice: Nemoj da podmećeš!) Izvolite pročitati stenografske beleške, ako ne budete brisali po vašem starom običaju. Gospodo narodni poslanici, ja znam u ostalom da je uništena čitava naklada stenografskih beležaka da biste promenili tekst govora izvesnog vašeg ministra, pa možete i ovog puta, ali mi nismo sedeli na ušima.

To je, gospodo, za mene jedan jasan momenat. Ako je g. dr. Milan Stojadinović kao Ministar finansija, našao načina da daje ljudima i pomaže ondašnje pristalice vlade, u kojoj je on bio Ministar finansija, to se ja bojim da ne bude nešto slično i sa ovih 200 miliona, koji će da se upotrebe u ko zna kakve svrhe, a ne u one koje nam se danas iznose. Iz tih razloga,

ja ću glasati protiv ovoga zakonskog predloga. (Odobranje na levoj strani.)

Potpredsjednik Franjo Markić: Ima reč g. Ministar finansija.

Ministar finansija Dušan Letica: Gospodo, zašta treba i zašta će biti upotrebljen prihod od kovanog novca, ja sam kazao kad sam tražio hitnost ovoga zakonskog predloga u Skupštini. Ja sam onda podvukao da će taj dobitak, koji će se kretati oko 200.000.000 dinara, da će se taj višak upotrebiti za vanbudžetske potrebe državne. Taj višak ne treba Kraljevskoj vladi za pokriće redovnih budžetskih potreba, a da joj zaista to nije potrebno vidi se iz periodičnog izveštaja o stanju državne blagajne koji je podnet Skupštini i koji je najbolji dokaz da državna blagajna funkcioniše normalno.

Prigovor da su ti izveštaji zaostali i da nisu bili redovno izdavani, na tu primedbu moram da pomenem, da se ti izveštaji svake godine u početku budžetske godine izdaju za prvih dva meseca, jer u prvom mesecu nije ih potrebno ni izdavati, jer su onda budžetske operacije pa se obično izveštaji i za prvi mesec sa prva dva meseca spajaju.

Ja sam inače zadovoljan u glavnom sa kritikom g. narodnog poslanika u pogledu tehničkom, jer vidim da g. narodni poslanik sam priznaje da ima potrebe za kovanje novca. Ne treba se, gospodo narodni poslanici, bojati da će kovanjem nastati neka vrsta inflacije.

Gospodo, stoji to, da naše selo ne raspolaže sa sitnim novcem, i kad mu se pruži sitnine više onda će se i promet na selu povećati. Kovanje novca sitnoga posle ovako velikog razmaka vremenskog, od 1925 godine, kad je poslednje kovanje bilo, ne znači, gospodo, neko povećanje kontingenta novca u prometu, kad je od toga vremena, kao što sam vam kazao, velika količina toga novca nestala normalnim putem. Prema tome, i ono što se bude više iskovalo, oko 148 miliona dinara, doći će na mesto onog izgubljenog, tako da ćemo računski imati više novca dok ga u prometu stvarno neće biti više.

Ja moram, gospodo, da reagiram i na reči gospodina narodnog poslanika, koji je kazao da Vlada i finansijske uprave ne vrše naplatu poreza u hrvatskim selima. Gospodo, vi znate da u našem Zakonu o neposrednim porezima postoji pravilo, da se seljaku poreza ne naplaćuje pre 15 avgusta, i da naš seljak svoju porezu plaća u dva roka: 15 avgusta i 15 novembra. Prema tome Kraljevska vlada nema zakonske mogućnosti da ide uopšte pre toga roka u selo i da od seljaka porez naplaćuje, nego će ona to učiniti kad joj zakonski rok dopusti.

Što se tiče pak poreza za prošlu godinu, o čemu je g. Grdić govorio, ja ovde moram da izjavim da je poreza u hrvatskim selima za prošlu godinu naplaćena normalno bez upotrebe ikakvih vanrednih prisilnih mera, isto onako kao što je naplaćena i u ostalim našim selima po ostalim krajevima. (Pljeskanje).

Upućivanje na žalosni slučaj koji se je pre neki dan desio u Slunjskom srezu, u ovome slučaju nije umesno, a to stoga što je ovo slučaj, koji stoji sam za sebe, i koji se ne odnosi na sadenje duvana u nekom većem obimu, pošto u ovim krajevima nije ni dozvoljeno sadenje duvana, nego se onde sadi neovlašćeno. Stoga su i organi finansijske vlasti bili dužni, kad naiđu na ovakav duvan, da ga unište, a ono što se pri tome dogodilo, to je žalostan događaj koji se ne može upotrebiti kao primer da će se to isto dogoditi i u slučajevima naplate poreza.

Potpredsjednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. dr. Jure Koce.

Dr. Jure Koca: Gospodo narodni poslanici, posle ovog obrazloženja g. Ministra finansija ja bih imao da kažem samo još nekoliko reči na izlaganje g. predgovornika, da bih stvar postavio onako kao što ona jeste, tj. da je ova stvar koja je danas pred nama na rešavanju, čisto tehničke prirode, a to prvo s toga što i sam predgovornik priznaje da su pedesetice preteške i, drugo, da je razlika između pojedinih apena bila premala, naročito ako uzmemo u obzir ne samo veličinu nego još i to da smo dosada imali samo beli metalni novac. Prema tome, ako sada uočimo da se ne može običnim prekivanjem pedesetice u dvadesetice rešiti problem, to buduću da pedesetice pa i dvadesetice ne odgovaraju pravim potrebama trgovačkog prometa, a uz to da je korisno za trgovački promet da imamo i beli i bronžani novac, — to je ovo problem tehničke prirode koji treba jedanput da se reši i Kraljevska vlada je dobro učinila što se jedanput odlučila na to da se taj problem i kod nas reši onako kao što je već rešen kod drugih naprednih država.

Nemam potrebe ništa više drugo da kažem, već samo to da se ne može tvrditi da je kod nas bilo suviše metalnoga novca u prometu (Jedan glas: To statistika pokazuje!) To je samo prividno i može se reći da je to samo jedna optička varka — da uzmem za primer pedesetice — a postojao je problem u tome da pošto su pedesetice preteške, svaki imalac je hteo da ih odbaci pa iz tih razloga ih promet nije apsorbovao. I ako hoćete sada da imate novac koji će odgovarati i po težini i po razlikovanju potrebama trgovačkog prometa, onda je nesumnjivo bilo potrebno uraditi ovo što nam sada g. Ministar predlaže. Zato je g. Ministar i sasvim pravilno postupio kad je predložio puštanje u promet novoga novca a povlačenje staroga i na taj način postigao da njegov cilj dođe do realizacije. Za primer ovoga što govorim ja navodim samo jedan slučaj: da su poreske vlasti u Dravskoj banovini isplatile putnim odborima za njihovo primanje po 16.000 ili 18.000 dinara samo u dvadesetpetparcima, dok smo ovde čuli da u drugim krajevima uopšte nema dvadesetpetparaca. Sada će kod puštanja u promet novog metalnog novca i pri povlačenju starog biti takve anomalije onemogućene, ako se kod puštanja u promet metalnog novca pravilno postupi i molimo g. Ministra, da o tome vodi računa. Konačno napominjem da će ovo biti dobra mera Kraljevske vlade, u čiju finansijsku politiku imamo puno poverenje. (Pljeskanje na desnici).

Potpredsjednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, lista prijavljenih govornika za zakonski predlog o povlačenju iz optičaja starog i o kovanju novog metalnog novca iscrpna je, pa prema tome prelazimo na glasanje u načelu. Glasajte se plemenito. Molim sekretara g. dr. Damića da izvrši prozivku:

Sekretar dr. Dragan Damić proziva narodne poslanike da glasaju i oni su glasali ovako:

Glasali su »za«: Andonović Sima, Antonijević Dušan, Belinić Vinko, Bećirović Voca Šerif, Beširović Dimitrije, Blažić Milan, Bogovac P. Petar, Božinović Ljubomir, Božić Jakša, Borisavljević Strahinja, Brenčić Mihael, Brujić S. Jovan, Vasić Tihomir, Veble dr. Andrej, Veličković B. Miladin, Videc Anton, Vodstrelčić Hinko, Vrbić Velimir, Vujasinović dr. Vuk, Vučetić Radisav, Gajić Radomir, Gajšek Karlo, Glavinić dr. Milan, Grba dr. Milovan, Davinić Brana, Damić dr.

Dragan, Dimitrijević Živojin, Dimitrijević dr. Ljutica, Dimić M. Radosav, Dobrosavljević D. Branko, Durgutović I. Mustafa, Đikić Alojzije, Đokić Ljubomir, Đurić M. Borivoje, Ercegovac Bogdan, Živadinović P. Borisav, Živković M. Todor, Zaharić I. Čedomir, Zdravković Milenko, Janković Desimir, Janković Stevan, Jeličić Cvetko, Jovanović Nikola, Jovičić Radoje, Jojić Velimir, Joksimović Zarije, Joksimović Ugrin, Kazimirović P. Vladimir, Kalamatićević Mihailo, Kaluderčić dr. Branko, Kašanin Joco, Kersnik Anton, Klar dr. Franc, Knežević Bogoljub, Kožul dr. Marko, Koce dr. Jure, Kosović R. Petar, Krstić Mihailo, Kuzeljević Sreten, Lazarević Milan, Lazarević Nikon, Lazarević dr. Todor, Lukarević T. Mihailo, Lješević K. Mihailo, Marjanac Simo, Markić Franjo (predsedava), Mijić Đ. Milan, Mikić Sava, Miletić Dane, Milijanović Velimir, Milošević R. Dušan, Milošević S. Dušan, Mirković S. Dimitrije, Muratbašić Osman, Nedeljковиć Uroš, Nikitović dr. Časlav, Nikolić dr. Branko, Ničiforović Spasa, Pantić Ljubomir, Patrnogić Hadži-Ljuba, Pevec Rudolf, Perović Dušan, Perović R. Milan, Povrenović K. Matija, Pozderac Nurija, Popović S. Aćim, Popović dr. Mihailo, Popović M. Novica, Predovan Krsto, Radenković Stojan, Radoičić V. Danilo, Rajaković M. Miloje, Ramadanović F. Ramadan, Rašković dr. Miloš, Ridanović dr. Muhamed, Rogić dr. Josip, Ružičić V. Marko, Simić Stevan, Sladojević P. Čedomir, Stanković Aleksandar, Stanković S. Svetolik, Stojadinović M. Dragomir, Stojadinović Mihailo, Stojsavljević Petar, Stošović Dobrivoje, Tasić S. Svetozar, Tešić Maksim, Tomašević Žarko, Tomić Jevrem, Trpković T. Stavra, Čerimagić Sadik, Čosić P. Stanko, Čumavić Husejin, Hadži-Ristić Spira, Cvetković J. Dragiša, Crljić Lazar, Čujan Ćiro, Čapljić Ragib, Čvrkić R. Vojko, Čolaković Krsta, Šajkarević dr. Jovan, Šakić Ivan.

Glasali su »protiv«: Grdić V. Risto, Ivančević Dušan, Kalember dr. Branko, Kovač Antė, Lazić Vojislav, Mastrović Ante, Matić Pavao, Mulalić Mustafa, Nikolić Slavko, Paunović Branko, Paštrović Manfred, Popović dr. Živojin, Popović dr. Svetislav, Sokolović Nikola, Cvetić Josip.

Otsutni: Avramović Luka, Aleksić Kosta, Antić D. Borivoje, Arandelović Živojin, Arandelović Jovan, Arežina Miljkan, Aćimović Ž. Velimir, Aćimović dr. Jordan, Auer dr. Ljudevit, Banić Milan, Baričević dr. Janko, Badžak Lj. Milan, Benko Josip, Božić A. Milan, Bošković Mihailo, Bubić dr. Stevan, Budimir Đ. Simo, Butorka dr. Aleksandar, Veselinović dr. Milorad, Vujić Dimitrije, Vukanović dr. Srpko, Vukićević Milan, Gavrilović Nikola, Gavrilović Oto, Gajić Pavle, Galogaža Petar, Gaćinović J. Vojislav, Georgijević M. Joca, Glišić Milenko, Golubović Milan, Gornjak Vinko, Danilović J. Živko, Dačić M. Aleksandar, Dimitrijević Kosta, Dimitrijević Mita, Dimitrijević Stojadin, Dinić Đ. Tanasije, Doberšek Karel, Došen dr. Vojislav, Došen dr. Mirko, Đorđević V. Vojislav, Đurović Danilo, Đurović Mihailo, Živković T. Radosav, Zagorac Jovo, Zejnel-beg Ibrahim Stracimir, Zdravković Jovan, Zeljković N. Boško, Zečević Sekula, Zuber Nikola, Zupančić Fran, Ivanović Dragoljub, Iveković dr. Bogdan, Ibrahimpašić Abdulah, Ilić dr. Veljko, Isaković Đ. Milivoje, Janžeković Ivan, Janković dr. Dragutin, Jančić dr. Ivan, Janjić dr. Vojislav, Jevremović dr. Dragoljub, Jevtić D. Bogoljub, Jevtić Đorđe, Jevtić Životije, Jovanović dr. Vasilije, Jovanović dr. Đorđe, Jovanović Jovan, Jovanović Ljubomir, Juriša dr. Ivan, Kabalin Nikola, Kajić A. Mijo, Kadić Alija, Kapetanović Ismet-

beg Gavran, Kačanski Stevan, Kašper dr. Mihael, Kojić dr. Dragutin, Koman Albin, Komnenović Mirko, Kosić dr. Mirko, Kostić Vasilj, Kostrenčić Luka, Kraljević dr. Dragan, Kraft dr. Stevan, Krstić St. Stojan, Krstić Simo, Kulenović dr. Džafer-beg, Kulišić dr. Šime, Kumanudi dr. Kosta, Kunjašić Joakim, Kurilić J. Milan, Kurtović J. Vojko, Kurtović Šukrija, Kursulić J. Velimir, Lazarević M. Aleksandar, Lazarević Milovan, Lenarčić Stanko, Lovrenčić dr. Ivan, Lukačić Avgustin, Makar Dako, Marković dr. Đorđe, Marković dr. Milenko, Marćikić T. Miloje, Mahnik Artur, Mijović dr. Aleksandar, Mijušković Luka, Mikašinović D. Đuro, Milanović Života, Miletić dr. Vjekoslav, Milošević Radivoje, Milutinović R. Milinko, Miljuš dr. Branko, Mihailović Todor, Mihailović P. Ilija, Miškulin dr. Mile, Mohorić Ivan, Mravlje Milan, Nanović Radivoje, Nenadić Vojislav, Nenadović B. Jovan, Nikolić J. Živko, Nikolić Đ. Milovan, Nikolić Radivoje, Novačan dr. Anton, Novaković dr. Niko, Novaković Stjepan, Pejin Ž. Gojko, Pejkić A. Čedomir, Pelivanović Malić, Perić Đ. Milivoje, Petković Đorđe, Petković Milan, Petković Rastko, Petrović Bogdan, Pinterović dr. Milovan, Plešković Rudolf, Popović M. Velimir, Popović Dušan, Popović Živko, Popović dr. Kosta, Preka Nikola, Prekoršek Ivan, Preljubović Muhamed, Protić P. Jeremija, Ratković T. Branko, Rafailović Živojin, Rafailović Milivoje, Rašović M. Miloš, Režek dr. Josip, Savić Obren, Santo dr. Gavro, Sarić Ibrahim, Sekulić dr. Milan, Sokić Miloje, Sokić Momčilo, Spasović Vukašin, Stanković Svetozar, Stepanov Milivoj, Stefanović B. Ignjat, Stijić dr. Milan, Stošić Stamenko, Subotić Dušan, Tišma Vladimir, Todorović A. Branislav, Tomić Branko, Tonić R. Todor, Turk Rajko, Ćirić Stevan, Urošević Mirko, Fizir Viktor, Fuks dr. Riko, Hasanbegović dr. Avdo, Hafizadić dr. Sulejman, Horvat Franjo, Hočevar Stanko, Čejović Đuro, Šemrov dr. Fran, Šijak dr. Nikola, Širola Brnas Anton, Šoški dr. Luka, Šušić Živko.

(Posle glasanja)

Potpredsednik Franjo Markić: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je u svemu 146 narodnih poslanika, od kojih 131 „za“, a 15 „protiv“. Prema tome je ovaj zakonski predlog u načelu usvojen. (Pljeskanje kod većine).

Prelazimo sada na pretres u pojedinostima. Pošto se u pojedinostima nije niko javio za reč, to ćemo odmah pristupiti glasanju po paragrafima sedenjem i ustajanjem. Gospoda koja primaju, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati.

Molim g. izvestioca da izvoli čitati paragraf po paragraf.

Izvestilac dr. Časlav Nikitović pročita § 1.

Potpredsednik Franjo Markić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 1? (Prima — Ne prima!) Gospoda koja primaju neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 1 Narodna skupština usvojila većinom glasova po predlogu odozbrske većine.

Izvolite čuti dalje.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, usvojila i sve ostale paragrafe ovoga zakonskog predloga od § 2 do zaključno § 17 prema izveštaju i predlogu odozbrske većine.

Potpredsednik Franjo Markić: Prema ovome objavljujem, gospodo narodni poslanici, da je ovaj

zakonski predlog i u pojedinostima prihvaćen. Prelazimo sada na konačno glasanje u celini, koje je po Zakonu o poslovnom redu poimenično. Molim sekretara g. dr. Damića da izvoli izvršiti prozivku.

Sekretar dr. Dragan Damić proziva narodne poslanike da glasaju i oni su glasali ovako:

Glasali su »za«: Andonović Sima, Antonijević Dušan, Belinić Vinko, Bećirović Voca Šerif, Beširović Dimitrije, Blažić Milan, Bogovac P. Petar, Božinović Ljubomir, Božić Jakša, Borisavljević Strahinja, Brenčić Mihael, Brujić S. Jovan, Vasić Tihomir, Veble dr. Andrej, Veličković B. Miladin, Videc Anton, Vodstrelčić Hinko, Vrbić Velimir, Vujasinović dr. Vuk, Vučetić Radisav, Gajić Radomir, Gajšek Karlo, Glavinčić dr. Milan, Grba dr. Milovan, Davinić Brana, Damić dr. Dragan, Dimitrijević Živojin, Dimitrijević dr. Ljutica, Dimić M. Radosav, Dobrosavljević D. Branko, Durgutović I. Mustafa, Đikić Alojzije, Đokić Ljubomir, Đurić M. Borivoje, Ercegovac Bogdan, Živadinović P. Borisav, Živković M. Todor, Zaharić I. Čedomir, Zdravković Milenko, Janković Desimir, Janković Stevan, Jeličić Cvetko, Jovanović Nikola, Jovičić Radoje, Jojić Velimir, Joksimović Zarije, Joksimović Ugrin, Kazimirović P. Vladimir, Kašanin Joco, Kersnik Anton, Klar dr. Franc, Knežević Bogoljub, Kožul dr. Marko, Koce dr. Jure, Kosović R. Petar, Krstić Mihailo, Kuzeljević Sreten, Lazarević Milan, Lazarević Nikon, Lazarević dr. Todor, Lukarević T. Mihailo, Lješević K. Mihailo, Marjanac Simo, Markić Franjo (predsedava), Mijić Đ. Milan, Mikić Sava, Miletić Dane, Milijanović Velimir, Milošević R. Dušan, Milošević S. Dušan, Mirković S. Dimitrije, Muratbašić Osman, Nedeljković Uroš, Nikitović dr. Časlav, Nikolić dr. Branko, Nićiforović Spasa, Pantić Ljubomir, Patrnoić Hadži-Ljuba, Pevec Rudolf, Perović Dušan, Perović R. Milan, Povrenović K. Matija, Pozderac Nurija, Popović S. Aćim, Popović dr. Mihailo, Popović M. Novica, Predovan Krsto, Radenković Stojan, Radoičić V. Danilo, Rajaković M. Miloje, Ramadanović F. Ramadan, Rašković dr. Miloš, Ridanović dr. Muhamed, Rogić dr. Josip, Ružičić V. Marko, Simić Stevan, Šladojević P. Čedomir, Stanković Aleksandar, Stanković S. Svetolik, Stojadinović M. Dragomir, Stojadinović Mihailo, Stoisavljević Petar, Stošović Dobrivoje, Tasić S. Svetozar, Tešić Maksim, Tomašević Žarko, Tomić Jevrem, Trpković T. Stavra, Čerimagić Sadik, Čosić P. Stanko, Čumavić Husejin, Hadži-Ristić Spira, Cvetković J. Dragiša, Crljić Lazar, Cujan Čiro, Čapljić Ragib, Čvrkić R. Vojko, Čolaković Krsta, Šajkarević dr. Jovan, Šakić Ivan.

Glasali su »protiv«: Grdić V. Risto, Ivančević Dušan, Kalember dr. Branko, Kovač Ante, Lazić Vojislav, Mastrović Ante, Matica Pavao, Mulalić Mustafa, Nikolić Slavko, Paunović Branko, Paštirović Manfred, Popović dr. Živojin, Popović dr. Svetislav, Sokolović Nikola, Cvetić Josip.

Otsutni: Avramović Luka, Aleksić Kosta, Antić D. Borivoje, Arandelović Živojin, Arandelović Jovan, Arežina Miljkan, Aćimović Ž. Velimir, Aćimović dr. Jordan, Auer dr. Ljudevit, Banić Milan, Baričević dr. Janko, Badžak Lj. Milan, Benko Josip, Božić A. Milan, Bošković Mihailo, Bubić dr. Stevan, Budimir Đ. Simo, Butorka dr. Aleksandar, Veselinović dr. Milorad, Vujić Dimitrije, Vukanović dr. Srpk, Vukićević Milan, Gavrilović Nikola, Gavrilović Oto, Gajić Pavle, Galogaža Petar, Gaćinović J. Vojislav, Georgijević M. Joca, Glišić Milenko, Golubović Milan, Gornjak Vinko,

Danilović J. Živko, Dačić M. Aleksandar, Dimitrijević Kosta, Dimitrijević Mita, Dimitrijević Stojadin, Dinić Đ. Tanasije, Doberšek Karel, Došen dr. Vojislav, Došen dr. Mirko, Đorđević V. Vojislav, Đurović Danilo, Đurović Mihailo, Živković T. Radosav, Zagorac Jovo, Zejnel-beg, Ibrahim Stracimir, Zdravković Jovan, Zeljković N. Boško, Zečević Sekula, Zuber Nikola, Zupančić Fran, Ivanović Dragoljub, Iveković dr. Bogdan, Ibrahimpasić Abdulah, Ilić dr. Veljko, Isaković Đ. Milivoje, Janžeković Ivan, Janković dr. Dragutin, Jančić dr. Ivan, Janjić dr. Vojislav, Jevremović dr. Dragoljub, Jevtić D. Bogoljub, Jevtić Đorđe, Jevtić Životije, Jovanović dr. Vasilije, Jovanović dr. Đorđe, Jovanović Jovan, Jovanović Ljubomir, Juriša dr. Ivan, Kabalin Nikola, Kajić A. Mijo, Kadić Alija, Kapetanović Ismet-beg Gavran, Kačanski Stevan, Kašper dr. Mihael, Kojić dr. Dragutin, Koman Albin, Komnenović Mirko, Kosić dr. Mirko, Kostić Vasilj, Kostrenčić Luka, Kraljević dr. Dragan, Kraft dr. Stevan, Krstić St. Stojan, Krstić Simo, Kulenović dr. Džafer-beg, Kulišić dr. Šime, Kumanudi dr. Kosta, Kunjašić Joakim, Kurilić J. Milan, Kurtović J. Vojko, Kurtović Šukrija, Kursulić J. Velimir, Lazarević M. Aleksandar, Lazarević Milovan, Lenarčić Stanko, Lovrenčić dr. Ivan, Lukačić Avgustin, Makar Dako, Marković dr. Đorđe, Marković dr. Milenko, Marcikić T. Miloje, Mahnik Artur, Mijović dr. Aleksandar, Mijušković Luka, Mikašinović D. Đuro, Milanović Života, Miletić dr. Vjekoslav, Milošević Radivoje, Milutinović R. Milinko, Miljuš dr. Branko, Mihailović Todor, Mihailović P. Ilija, Miškulin dr. Mile, Mohorić Ivan, Mravlje Milan, Nanović Radivoje, Nenadić Vojislav, Nenadović B. Jovan, Nikolić J. Živko, Nikolić Đ. Milovan, Nikolić Radivoje, Novačan dr. Anton, Novaković dr. Niko, Novaković Stjepan, Pejin Ž. Gojko, Pejkić A. Čedomir, Pelivanović Malić, Perić Đ. Milivoje, Petković Đorđe, Petković Milan, Petković Rastko, Petrović Bogdan, Pinterović dr. Milovan, Plešković Rudolf, Popović M. Velimir, Popović Dušan, Popović Živko, Popović dr. Kosta, Preka Nikola, Prekoršek Ivan, Preljubović Muhamed, Protić P. Jeremija, Ratković T. Branko, Rafailović Živojin, Rafailović Milivoje, Rašović M. Miloš, Režek dr. Josip, Savić Obren, Santo dr. Gavro, Sarić Ibrahim, Sekulić dr. Milan, Sokić Miloje, Sokić Momčilo, Spasović Vukašin, Stanković Svetozar, Stepanov Milivoj, Stefanović B. Ignjat, Stijić dr. Milan, Stošić Stamenko, Subotić Dušan, Tišma Vladimir, Todorović A. Branislav, Tomić Branko, Tonić R. Todor, Turk Rajko, Čirić Stevan, Urošević Mirko, Fizir Viktor, Fuks dr. Riko, Hasanbegović dr. Avdo, Hafizadić dr. Sulejman, Horvat Franjo, Hočevar Stanko, Čejović Đuro, Šemrov dr. Fran, Šijak dr. Nikola, Širola Brnas Anton, Šoški dr. Luka, Šušić Živko.

Potpredsednik Franjo Markić: Izvolite čuti, gospodo narodni poslanici, rezultat glasanja. Glasalo je u svemu 146 narodnih poslanika, od kojih 131 »za«, a 15 »protiv«. Ovim je Narodna skupština i konačno u celini usvojila predlog zakona o povlačenju iz optičaja starog i o kovanju novog metalnog novca. Ovaj će se zakonski predlog u smislu Ustava uputiti Senatu Kraljevine Jugoslavije na dalji rad.

Pošto je time današnji dnevni red iscrpen, sa vašim pristankom zaključicu današnju sednicu, a za iduću sednicu slobodan sam predložiti vam sledeći dnevni red: Pretres izveštaja Odbora za proučavanje predloga zakona o slatkovodnom ribarstvu.

Prima li se predloženi dnevni red? (Prima). Sa vašim pristankom ovu sednicu zaključujem, a iduću zakazujem za utorak, 13 jula, u 10 časova pre podne.

Sednica je zaključena u 13,15 časova.

PRILOZI

GOSPODINU

STEVANU ČIRIĆU,
Pretsedniku Narodne skupštine
BEOGRAD

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Na osnovu §§ 51 i 61 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, čast nam je dostaviti Vam predlog zakona o povišenju plata državnih službenika, s molbom na Vaš dalji zakonski postupak.

Istovremeno čast nam je izvestiti Vas, da tražimo hitnost za pomenuti zakonski predlog.

Izvolite primiti, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o našem odličnom poštovanju.

Narodni poslanici:

Dr. Ivan Jančić s. r., Dr. Riko Fuks s. r., Karel Doberšek s. r., (potpis nečitak), Plesković Rudolf s. r., Vinko Gornjak s. r., Stanko Lenarčić s. r., Ivan Janžeković s. r., Dr. Mirko Kosić s. r., Dr. Vojislav Došen s. r., Miloje T. Marcikić s. r., Joakim Kunjašić s. r., Nikola Preka s. r., Dr. Ivan Lovrenčić s. r., Joca M. Georgijević s. r., Rajko Turk s. r., Dr. Josip Režek s. r., Stanko Hočevar s. r., Dr. Aleksandar Butorka s. r., Kosta Dimitrijević s. r., Životije Jevtić s. r., Josip Cvetić s. r., Mirko Urošević s. r., Dr. Srpko Vukanović s. r., Milan Božić s. r., Dr. Mirko Došen s. r., Ante Kovač s. r., Dr. Kosta Popović s. r., Dr. Milovan Pinterović s. r., Mijo A. Kajić s. r., Mita Dimitrijević s. r., (potpis nečitak), Pavle Gajić s. r., Dr. Sulejman Hafizadić s. r., Milan Mravlje s. r., Ivan Prekoršek s. r., Auguštín Lukačić s. r., Stjepan Novaković s. r., Jovan B. Nenadović s. r., Radivoje Nanović s. r., Fran Zupančić s. r., (potpis nečitak), Vojislav Nenadić s. r., Albin Koman s. r., Ante Mastrović s. r., Dr. Vasilije Jovanović s. r., Dr. Svetislav Popović s. r., Dušan Ivančević s. r., Milivoje Rafailović s. r., Jovan M. Zdravković s. r., Vojislav Gaćinović s. r., Manfred Paštrović s. r., Milan Petković s. r., Radivoje Jovičić s. r., Radivoje M. Nikolić s. r., Velimir Jojić s. r., Luka Avramović s. r., Mita Dimitrijević s. r., (potpis nečitak), Aleksandar M. Lazarević s. r., Nikola Kabašin s. r., Dr. Branko Kalember s. r., Vladimir Tišma s. r., Dr. Nikola Šijak s. r., Milinko R. Milutinović s. r., Milenko Glišić s. r., Mihailo Đurović s. r., Dr. Luka Šoški s. r., Mustafa A. Mulalić s. r., Viktor Fizir s. r., (potpis nečitak), Branko Paunović s. r., Nikola Sokolović s. r., Jeremija P. Protić s. r., Milivoje Đ. Isaković s. r.

ZAKONSKI PREDLOG

Dr. Ivana Jančića i drugova, narodnih poslanika,
o povećanju novčanih prinadležnosti državnih
službenika

§ 1

Sa danom obnarodovanja ovoga zakona u »Službenim novinama« Kraljevine Jugoslavije gubi svoju obaveznu snagu Uredba o smanjenju ličnih prinadležnosti državnih i samoupravnih službenika br. 37420/I od 17 septembra 1935 godine »Službene novine« br. 217-I-II od 19 septembra 1935 godine.

§ 2

Sa prestankom važenja citirane Uredbe pod § 1 stupa ponovo na snagu Uredba o dodatcima na skupoću državnih službenika br. 10990/I od 12 marta 1932 god. »Službene novine« br. 59-XXIII od 14 marta 1932 god.

§ 3

Sa obnarodovanjem ovoga zakona ne prestaje važenje §-a 5 Uredbe o ličnom i porodičnom dodatku državnih penzionera br. 37600/I od 19 septembra 1935 god. »Službene novine« br. 219-LIV od 21 septembra 1935 god., koja Uredba objavljena je na osnovu §§ 6 i 11 Uredbe o smaljenju ličnih prinadležnosti državnih i samoupravnih službenika br. 37420/I od 17 septembra 1935 god.

§ 4

Ovaj zakon dobija obaveznu snagu sa danom obnarodovanja u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije, a ima se primenjivati počev od prvog narednog meseca.

Dana 1 jula 1937

Beograd

Narodni poslanici:

Ivan Jančić s. r., dr. Riko Fuks s. r., Karel Doberšek s. r., Stanko Lenarčić s. r., Rudolf Plesković s. r., Šime Kulušić s. r., Miloje T. Marcikić s. r., Ivan Janžeković s. r., dr. Mirko Kosić s. r., dr. Vojislav Došen s. r., Joakim Kunjašić s. r., Nikola Preka s. r., dr. Ivan Lovrenčić s. r., Joca M. Georgijević s. r., Rajko Turk s. r., dr. Aleksandar Butorka s. r., Stanko Hočevar s. r., Kosta Dimitrijević s. r., Životije Jevtić s. r., Josip Cvetić s. r., Mirko Urošević s. r., dr. Srpko Vukanović s. r., Milan Božić s. r., dr. Mirko Došen s. r., Ante Mastrović s. r., dr. Kosta Popović s. r., dr. Milovan Pinterović s. r., Mijo A. Kajić s. r., Mita Dimitrijević s. r., Milan Mravlje s. r., Ivan Prekoršek s. r., Auguštín Lukačić s. r., Stjepan Novaković s. r., Jovan V. Nenadović s. r., Radivoje Nanović s. r., (potpis nečitak), (potpis nečitak), Vojislav Nenadić s. r., Albin Koman s. r., Ante Kovač s. r., dr. Vasilije Jovanović s. r., dr. Svetislav Popović s. r., Dušan Ivančević s. r., Milivoje Rafailović s. r., Jovan M. Zdravković s. r., (potpis nečitak), Vojislav Gaćinović s. r., Manfred Paštrović s. r., Radivoje M. Jovičić s. r., Radivoje M. Nikolić s. r., Velimir Jojić s. r., Milan Petković s. r., Luka Avramović s. r., Mita Dimitrijević s. r., (potpis nečitak), Aleksandar M. Lazarević s. r., Nikola Kabašin s. r., dr. Branko Kalember s. r., Vladimir Tišma s. r., dr. Nikola Šijak s. r., Milinko R. Milutinović s. r., Milenko Glišić s. r., Mihailo Đurović s. r., dr. Luka Šoški s. r., Mustafa A. Mulalić s. r., Viktor Fizir s. r., (potpis nečitak) Branko Paunović s. r., Nikola Sokolović s. r., Jeremija P. Protić s. r., Milivoje Đ. Isaković s. r.

OBRAZLOŽENJE:

Državni i samoupravni službenici od Ujedinjenja pa do danas svega su samo dva puta barem donekle nagradeni, i to: Uredbom o dodatcima na skupoću

br. 130.000 od 29-IX-1920 g. i Zakonom o činovnicima od 1-IV-1931 g. A ni ove blagodeti nisu bile dugotrajne: prvu je poništila posleratna skupoća, koja je bila u stalnom porastu, a ona druga bila je od suviše kratkog veka, trajala je svega šest meseci. Sve ostalo doba znači za državnog i samoupravnog činovnika gore i gore.

A najgorući problem za javnog državnog činovnika jeste poslednja Uredba o sniženju novčanih prinaldžnosti od 17-IX-1935 g.; i od toga doba naše činovništvo počelo je da preživljuje najteže časove kako u materijalnom tako i u moralnom pogledu, pošto su već pre redukcije plata službenici primali tek onoliko koliko je dostizalo za najnužnije potrebe, a kamo li za bilo kakve nepredviđene izdatke. U takvim slučajevima bolovanja, smrti, školovanja dece i slično naš činovnik morao se zaduživati. Za dokaz neka služi činjenica, da je samo slovenačko učiteljstvo, za koje postoje statistički podatci, zaduženo sa oko 15 miliona dinara, što znači da je svaki učitelj zadužen bar sa 3.600 dinara. A poznato je, da se naš činovnik ne zadužuje lakomisleno, no u najvećoj nuždi, a što ne bi učinio ako ne bi bio prinuđen zbog sve veće i veće skupoće životnih namirnica i ostalih njegovih potreba. Državni službenici ne bacaju se bezrazložno u dugove, nego je životni standard stalno u porastu i stalno sve poskupljava i treba da se zna, da su nekim službenicima umanjene plate čak do 35% i još više; jasno je, dakle, da zbog toga naše činovništvo ne može da živi svojim nekadašnjim uobičajenim čoveka dostojnim životom. Činovnik, a naročito onaj niži i kojih je najviše, pada sve dublje materijalno pa i moralno. Iz toga se može lako zaključiti, da su slučajevi korupcije, koji se dešavaju u samom državnom nadležstvu, mahom u uzročnoj vezi sa materijalnim stanjem činovnika.

Redukcija plata javnih službenika, državnih i samoupravnih, imala je kao sukcesivnu posledicu još i pogoršanje materijalnih prilika privatnih nameštenika. Vođe najrazličitijih preduzeća, povodeći se za dobrodošlim primerom počeli su odmah i oni sistematski da snižavaju prinaldžnosti svojim službenicima.

Da je stanje u kome se nalazi naše činovništvo vrlo teško, poznato je svima, a pogotovo trebalo bi da bude poznato našim javnim radnicima kao i onima koji vode računa o dalekosežnim pitanjima, a među koje spada kao jedno od najkrupnijih i pitanje javnog činovništva.

Vlada je septembra meseca 1935 g. obrazložavala sniženje plata državnih činovnika činjenicom, što su tobože pale cene životnim namirnicama. Međutim od tada sve se je izmenilo. Životni standard poskupio je. Već sam taj razlog je vrlo veliki. Još važnije, upravo najvažnije jeste, da se je prema tvrdnjama Vlade opšta ekonomska situacija u zemlji mnogo i mnogo poboljšala, ali je činovničkom staležu, i to jedino njemu, sa porastom cena sve gore i gore.

Ukoliko su sve životne namirnice pa i ostale potrebe poskupile od 1935 god. vidi se najbolje po daljem autentičnom detalju, koji se vidi niže i koji je službeni izveštaj odeljenja za ekonomsko izučavanje Narodne banke Kraljevine Jugoslavije:

INDEKS CENA NA MALO — BAZA 1930—100 — OKTOBAR 1935 GODINE

Mesto	Hrana	Odelo	Ogr. i osv.	Razno	Skupa
Beograd	80,8	78,7	86,9	89,3	82,0
Zagreb	86,3	65,6	80,8	89,4	80,9

Mesto	Hrana	Odelo	Ogr. i osv.	Razno	Skupa
Ljubljana	81,4	84,3	85,6	83,0	82,8
Skoplje	84,1	69,2	98,7	84,4	82,6
Banja Luka	77,7	71,7	92,3	82,3	78,8
Niš	87,7	66,7	95,7	82,7	83,3
Novi Sad	98,4	82,8	93,0	86,9	92,8
Sarajevo	82,0	70,7	85,9	91,0	80,7
Split	81,6	79,2	88,1	92,1	83,0
Cetinje	82,2	70,0	76,8	76,3	77,9

INDEKS CENA NA MALO — BAZA 1930—100 — MAJ 1937 GODINE

Mesto	Hrana	Odelo	Ogr. i osv.	Razno	Skupa
Beograd	82,2	83,0	91,4	84,9	83,9
Zagreb	88,2	66,7	82,6	87,3	82,2
Ljubljana	86,5	84,1	87,6	80,7	85,5
Skoplje	92,4	71,7	98,5	88,6	87,9
Banja Luka	80,0	76,4	100,9	83,7	82,4
Niš	99,0	75,7	96,9	83,8	91,6
Novi Sad	93,2	87,5	98,7	77,8	91,1
Sarajevo	84,5	81,8	86,7	87,3	84,4
Split	84,8	83,3	92,3	91,9	86,2
Cetinje	81,8	70,5	78,5	67,4	77,2

INDEKS CENA NA VELIKO — BAZA 1926—100

Proizvodi:

	biljni	stočni	miner.	industr.	op. ind.
Oktober 1935 g.	81,6	56,2	81,1	68,8	70,0
Maj 1937 god.	89,8	62,7	87,6	76,5	72,6

Izvozni:

Oktober 1935 god.	66,9	71,0
Maj 1937 god.	68,6	74,2

Uvozni:

Iz svega toga proizlazi koliko je skupoća životnih namirnica svakim danom sve veća i veća. Tome treba dodati još i skupe kirije, koje su u većini naših varoši, a naročito gradskih, stalno u porastu. Osim toga zvaničnog dokaza od naročite je važnosti činjenica da nevolje i patnje činovnika za sobom povlače i druge kobne rezultate. Pre svega, pošto je kupovna moć činovnika mnogo pala, od toga imaju da trpe i svi ostali, dok bi se, naprotiv, poboljšanjem materijalnog stanja činovništva moglo postići poboljšanje i ostalih staleža.

Da nije to samo naše mišljenje, da ne misli ovako samo naša šira javnost, dokazuje utešna činjenica, da je na manifestacionom zboru JRZ u Ljubljani od 17 januara o. g. pod predsedništvom Gospodina Ministra unutrašnjih dela priznato neizdrživo stanje državnih službenika i primljena rezolucija koja glasi doslovno ovako: „ad 2) Pošto u Ljubljani ima mnogo javnih nameštenika, koje je redukcija plata teško pogodila, a od toga trpi i sva naša privreda, tražimo poboljšanje materijalnog položaja državnih činovnika, naročito u pogledu porodičnih dodataka”.

Istu teškoću priznali su čak i članovi Vlade. Potsetiće samo kao na primer Gospodina Ministra saobraćaja dr. Mehmeda Spahu na njegovu poznatu izjavu u Sarajevu.

U svojim izveštajima o poboljšanju naših privrednih prilika u toku poslednje dve godine, Vlada je tačno i jasno priznala s jedne strane poboljšanje našeg finansijskog položaja, a sa druge strane tako isto i neophodnu potrebu povećanja prinaldžnosti državnim i samoupravnim službenicima.

Tako „Slovenec“ u svom 142. broju od 25. juna 1937, na drugoj strani, pod naslovom „Dve godine poboljšanja našeg gazdinstva“, između ostalog piše doslovno sledeće:

„Septembra meseca 1935 g. stupila je na snagu Uredba o smanjivanju prinadležnosti državnih službenika, koja je usled svojih prvobitnih strogosti kasnije u oktobru ublažena. Od tada je prošlo već dve godine i finansijski položaj u zemlji u međuvremenu znatno se popravio tako da bi sada trebalo da se počinje po malo pomišljati i na povećanje prinadležnosti državnih službenika, pošto su za to vreme i cene porasle te se zbog toga realna zarada našeg činovništva još više smanjila nego je to rečima izgledalo“.

Šta sve to znači? Problem je poznat svima, a kad je već tako, uvereni smo da će se naš zakonski pred-

log uzeti onako kako treba, i potrebno je da se što pre i sprovede u život. U toliko pre što su svi razlozi koji su diktovali smanjenje od 1935 g. već u potpunosti prestali da važe, a do predviđenog smanjivanja cena životnih namirnica nije došlo, već je nastupilo obrnuto, tako da o tome vodi računa već i sama Vlada, koja bi morala biti svesna šta predstavlja sa opšteg nacionalnog gledišta najgorući promlem današnjice, problem povećanja činovničkih prinadležnosti, koji problem baš podnošenjem ovog zakonskog predloga nastojimo da skinemo sa dnevnog reda, želeći na ovaj način postići barem to, da jedan ogroman broj najprosvetljenijih članova nacije, koji saraduju na napretku države, ne bude više izložen potajnom ali zato u toliko ogorčenijem nezadovoljstvu, ili, što je najgore, čak i apatiji i indiferentizmu.

INTERPELACIJA

Milana Mravlje-a narodnog poslanika, na Ministra pošta, telegrafa i telefona o radu Upravnika pošte u Ljubljani Frana Šalehara, koji izdaje službene tajne.

GOSPODINE MINISTRE,

Od kad postoji, odnosno od kad je obnovljen sekretarijat Klerikalne stranke u Ljubljani, Upravnik ljubljanske pošte g. Fran Šalehar, redovno šalje pomenutom sekretarijatu izveštaje za vreme kancelarijskog rada i to putem poštanskih zvaničnika Tomca I. Arhara te služitelja Mlakara.

Dakle, on ovde vrši zloupotrebu svog položaja i iskorišćuje u partisko-privatne svrhe osoblje koje država plaća.

5 jula t. g. raznosiči telegrama nisu smeli raditi čitav dan, premda je to protivno poštanskoj uredbi i interesima službe.

Zbog ovoga propusta sva pošta, koja je došla u Ljubljani 3 t. m., bila je dostavljena adresantima tek nakon tri dana odnosno 6 i 7 jula.

U vezi sa gornjim, čast mi je, Gospodine Ministre, upitati Vas, da li Vam je poznat ovaj nezakoniti rad upravnika Šalehara?

Da li Vam je poznato da se u Ljubljani samovoljom upravnika pošte ne dostavlja strankama pošta onako kako to diktuju interesi službe? Ako Vam nije poznato, Gospodine Ministre, onda, da li ste voljni narediti istragu i sa krivcima postupiti po zakonu.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da i ovom prilikom izvolite primiti uverenje mog odličnog poštovanja.

9 jula 1937 godine
u Beogradu

Milan Mravlje, s. r.
narodni poslanik.

INTERPELACIJA

Manfreda Paštrovića, narodnog poslanika, na Ministra finansija, o povećanju prinadležnosti državnih činovnika.

GOSPODINE MINISTRE,

Još 27. septembra 1935 na konferenciji u Sarajevu protestovali smo protiv smanjenja prinadležnosti državnih činovnika, koje je usledilo Uredbom o ličnom i porodičnom dodatku državnih nameštenika od 19. septembra 1935 godine. Sa te konferencije izdata je rezolucija, u kojoj se istaklo i bolno pitanje prinadležnosti državnih činovnika i to baš ovim rečima:

„Ovih dana izvršena je redukcija činovničkih prinadležnosti, koju smatramo i po formi i po obimu za vrlo tešku socijalnu nepravdu, kao i za veliku grešku sa stanovišta države i narodne privrede. Konstatujemo, da je Kraljevska vlada u mjesecu julu zatražila i dobila od Narodnog predstavništva ne samo sve dosadašnje kredite za lične izdatke, nego i osjetno povećanje državnog budžeta, a početkom avgusta ona je sve glasine o prestojećoj redukciji plata dr-

žavnih namještenika odlučno demantovala. Nitko ne može da vjeruje, da se nakon dva mjeseca finansijska situacija, koju je sadašnji Predsednik našao kao Ministar finansija pri preuzimanju rešora u sredenom stanju i koja je mogla u julu da podnese povećanje budžeta još sa 400 miliona dinara, u toliko promjenila, da opravdava postupak koji nosi u sebi sve znakove neloyalnosti prema državnim namještenicima i neiskrenosti prema javnosti. Redukcija prinadležnosti, koja ide čak i do polovine, izvršena je a da se nije vodilo računa o osiguranju egzistencije javnih nameštenika i njihovih porodica. Time je nanešena i šteta opštim državnim interesima.“

Do sada, iako je prošlo već dvije godine, taj protest, kao i svi ostali apeli i protesti, ostali su glas vapijućeg. Državni službenici ostavljeni su da se bore sa materijalnim poteškoćama, pak onda je razumljivo da mnogo puta zanemaruju i svoju činovničku duž-

nost. Danas je pravo čudo, ako naidemo na državnog službenika koji nije prezadužen. Dok su se prinadležnosti činovnika od donošenja Zakona o činovnicima već tri puta snizile dotle životne namirnice sve više poskupljuju. Još od 1935 godine opaža se u čitavome svijetu izvjestan privredni prosperitet manifestovan u povećanju cijena svim, a naročito artiklima potrebnim za život. Uzrok je dijelom povećanje ratne produkcije kao i opskrba za eventualni međunarodni sukob. Povod je ovome ratna psihoza i imperijalističke tendencije. Ni kod nas, kao agrarne zemlje, nije ovo bilo bez efekta. Velika potražnja cerealija i ostalih agrarnih proizvoda izazvala je kod nas nagli skok cijena još u prvoj, a naročito u drugoj polovini 1936 godine.

Ako se sve ovo posmatra kroz privrednu prizmu prilika u bivšoj Dalmaciji, ovo povećanje cijena imalo je naročitog efekta na životni standard građana bivše Dalmacije, koji žive od mjesečnih prihoda. Dok su izvjesni građanski slojevi uspeli povećati svoje prihode raznim mjerama koje su im stajale na raspoloženju, kao radništvu i privatno činovništvu raznim štrajkovima, protestnim mitinzima, deputacijama itd., dotle je državno činovništvo bez pomoći i uvidavnosti ostalo na mjeri istih prihoda, kada je cijena životnih namirnica bila relativno u priličnom skladu sa njihovim platama i to prije redukcije plata, koje su potpuno onesposobile za ikakvu potrošnju činovništvo u službi države. Slijedeći pregled sa nekoliko podataka najbolje će nam pružiti sliku bjednog stanja državnog činovnika.

U mjesecu aprilu 1937 godine cijena kruhu u Splitu kretala se ovako: bjeli kruh kgr. 4 din., crni din. 3; pasulj kgr. 3.50 do 4 din. U odnosu na 1934, u 1937 godini kruh je poskupio za 25% skoro, a u odnosu na kupovnu snagu činovništva, stvorenu skorim sniženjem plate, i za punih 30%.

Dok je cijena mesa bila u 1934 godini relativno snošljiva za činovnike, u 1935 g. i 1936 prilikom redukcije, bilo je već teško. Povišenjem cijena činovnicima je bilo onemogućeno uopće kupovati svaki dan meso. U mjesecu aprilu 1935 godine kgr. govedine bio je oko 6—8 dinara, a danas je od 8—12 dinara, što znači 25% skuplje.

Odjelo, rubenina, vunena roba i t. d. poskupila je za punih 10—20%. Dok je jedno odjelo bilo u 1934 g. i 1935 poprečno 600 dinara, danas je ono 750 do 800 i to takvog kvaliteta, da je potrebno isto u toku godine mjenjati. Ovo poskupljenje dolazi otuda, što, pored tendencije poskupljenja, postoje novi nameti općinskih i banovinskih vlasti.

Dok je u godinama prije redukcije činovničkih plata bilo moguće nabaviti cipele za 100—120 dinara, danas je nemoguće manje od 150—160 dinara, i to takve, kojima se činovnik može poslužiti u srednjim prigodama.

Najredovitija hrana činovničkog staleža u Dalmaciji je hrana od tjestenine, čija je cijena danas došta visoko dignuta, da skoro prestavlja nemogućnost potrošnje od strane činovnika u odnosu na njihove mizerne prihode. Dok je poprečna cijena tjestenine u godinama prije redukcije činovničkih plata iznosila 3—4 dinara, a bilo je vrsta od dinara 2.50, danas je poprečna cijena 5—15 dinara prema statističkim podacima i indeksu živežnih namirnica na malo Splitske radničke komore.

Meso teleće u godinama prije redukcije bilo je od 12—14 dinara, a danas je najpovoljnija cijena 16 dinara, što znači poskupljenje za punih 20%.

Suha slanina danas stoji 18 dinara, dok je u vrijeme prije redukcije činovničkih plata bila dinara 13.

Mast svinjska u gradu Splitu, a i u provinciji, u godinama prije zadnje redukcije bila je dinara 12, a danas se ova cijena kreće između 14 i 16 dinara.

Ono što skoro svu činovničku platu apsorбира, to su strahovito skupi stanovi u Splitu. Jedan srednji stan na periferiji Splita sa tri sobe danas stoji najmanje 800—1000 dinara; od 4—5 soba 1200—1500 dinara.

Zelen je poskupila za punih 30%.

Opći standard činovnika u Splitu, od 1934 do 1937 maja mjeseca, pao je za punih 30—35% i ujednačio se sa onim najobičnijeg fabričkog radnika, koji je pored svoga prihoda od zemlje, uspio raznim mjerama da pomnoži prihode od ličnog rada za punih 12%.

Ono što još više otežava loše stanje činovnika u Dalmaciji je veliki broj turista, koji potpuno osvoje tržište i boljom cijenom i boljom potražnjom, tako da za vrijeme turističke sezone, pored gore označenih cijena, one poskoče za još 10% a i više.

Pod ovakvim okolnostima lako je prosuditi kako činovnik živi. Plata činovnika sa VIII grupom (fakultetski obrazovan) sa najmanje 6 pa i 7 godina službe, iznosi 1690 dinara. Stan minimalno 800 dinara, hrana, ako imasamo ženu, dnevno 30—40 dinara i ostalo, to je odmah 2000 dinara. Dakle više nego što prima. Mora ići i go i bos, kako je skoro već počelo, zaduživati se, savijati se pred svakim itd. itd., tako on ništi svoj i državni ugled. Ima ih i sa obiteljima koji žive sa 600—700 dinara. Ovde je već nastala svaka nevolja i jedini način da se ovaj problem reši je ili smrt ili nešto što je još gore od smrti. Pod ovakvim prilikama, danas činovnički stalež u Dalmaciji, koji je prije gledan sa neke visine, prestavlja jedan od najmizernijih staleža i služi kao primjer bijede i neimaštine, tako da se danas često čuje riječ: gore živiš nego kakav činovnik.

Redukcija činovničkih prinadležnosti od 1931 godine, t. j. od donošenja novog Zakona o činovnicima, do danas uslijedila je tri puta i to: prva odmah iste godine čim je novi činovnički zakon donešen, t. j. 1 oktobra 1931; druga je redukcija uslijedila 1 aprila 1932, a treća 1 oktobra 1935 godine.

Kako su te redukcije djelovale na činovničke plate neka posluži ovaj primjer:

Činovnik VI položajne grupe (fakultetski obrazovan) sa 12 godina aktivne službe sa ženom i dvoje djece (od 9 i 15 godina) imao je u godini 1931, prigodom razvrstavanja po novom Zakonu o činovnicima, ove mjesečne prinadležnosti:

Plata	1250 dinara
razlika po § 259	100 „
položajni dodatak	650 „
razlika po § 259	270 „
lični dodatak na skupoću	700 „
porodični dodatak	420 „
Ukupno	3390 dinara

Odbitci:

službenički porez	126 dinara
penzioni fond	95 „
Ukupno	221 dinara

Neto 3.169 dinara

Taj isti činovnik ima danas drugu položajnu grupu više, (IV₂ pol. grupu — rang potpukovnika), 18 godina službe, a ove mesečne prinadležnosti:

Plata	1750 dinara
položajni dodatak	920 „
lični dodatak	460 „
porodični dodatak	130 „
<hr/>	
Ukupno	3260 dinara
Odbitci:	
službenički porez	119,50 din.
vanredni prinos	27.— „
penzioni fond	133,50 „
<hr/>	
Ukupno	279,50 din.
Neto	2.980,50 dinara

Ovome ne treba nikakvog komentara.

A sada jedan mali pogled kako živi obitelj višeg državnog činovnika (V grupe, — inspektor, šef ili upravnik saobraćajnog ili poreskog ureda, carinarnice, glavne pošte itd. Dakle, glavni egzekutivni šefovi državne administracije, prihoda, saobraćaja itd.). Predviđaju se obični i nerjetki slučajevi srednje obitelji od troje djece, više majka, svastika, ili služavka. Ukupno 6 članova.

Čisti prihod dinara: 2.920

A. Izdatci početkom meseca:

		Opaske:
najammina	Din. 800	— za srednji građanski stan od 3 sobe na udaljenoj periferiji.
gorivo i ogrev	100	
rasvjeta	60	— 2 din. dnevno
posluga	229	— sa osiguranjem. Domaćica treba kućnu pomoćnicu za teže poslove.
doprinosi (odbitci)	51	— za patriotske, humane i kulturne svrhe.
školoavanje djece	250	— otplata dugova za školarinu, knjige, te dnevni izdatci za školu.
obuća i odjeća	450	— po 3 din. dnevno ili 90 mjesečno za člana za otplate i povremene izdatke

B. Dnevni izdatci:

mlijeko	180	— dvije litre po 3 din. (u Splitu) predstavljaju doručke bez šećera kafe i maslaca, kao i jedinu okrepu slabih i nejakih članova.
cijelodnevna prehrana	800	— t.j. din. 4 na osobu za objed i večeru, zapravo za nasušni hljebac.
za duševnu hranu	000	— za naobrazbu, lekturu i novine.
za razonodu	000	— za kino, pozorište i zabave.
za higijenu i građanski konfor	000	— banje i oporavak
za okrepu starih i bolesnih	000	— liječe se samo akutne bolesti nejačadi, a na teret ostalog.
nepredviđeni dugovi	000	— dugovi padaju na teret napred navedenog.

Ukupno Din. 2.920.—

Gospodine Ministre,

Mislim da gornje konstatacije govore jasno i da je već vrijeme da se država ozbiljnije pozabavi sa činovničkim pitanjem uopće, a napose sa prinadležnostima istih. Ako činovnik nije nagrađen za svoj rad toliko da može barem živjeti, tada su uzaludna očekivanja o stabilizaciji prilika u državi, jer je činovnički kadar onaj koji rukovodi sa državom i njenim napretkom. Ne tvrdi se, da je samo zadovoljno činovništvo dostatno da bude zadovoljan narod i država, ali je ono, bez sumnje i danas u svakoj pak i najdemokratskijoj državi vrlo važan faktor koji neobično snažno utiče na opće zadovoljstvo ili nezadovoljstvo. Odlučujući faktori se ne bi smjeli oglušiti neprestanim apelima iz činovničkih staleža i ne bi smjeli dopustiti da strada baš onaj stalež, koji sav svoj rad posvećuje isključivo javnim odnosno državnim interesima, i bez kojega ni jedna dobro uređena država ne može da postoji.

Mi smo već nekoilko puta čuli razne povoljne izjave Kraljevske vlade o finansiskom stanju u našoj državi. Na partiskim zborovima pojedini članovi Kraljevske vlade izjavljivali su, da su prihodi nadmašili sva očekivanja i da se vraćamo eri prosperiteta. Ako je to tačno, zašto se onda ne vodi briga o činovnicima i zašto se s njima ovako maćehinski postupa?

Na naša razna upozorenja i traženja, Kraljevska vlada je samo obećavala da je to pitanje u proučavanju. Mislim, da u dvije godine vladanja ove Kraljevske vlade, moglo se do sada proučiti do u tačine to pitanje i donijeti takve efikasne mjere koje bi jednom za uvek uredile to bolno stanje kod naših činovnika koje svakim danom više potencira nezadovoljstvo i neraspoloženje prema državi.

S toga sam, Gospodine Ministre, slobodan zamoliti Vas, da mi odgovorite na slijedeća pitanja:

1 — Da li je u državnom interesu, da se činovnički stalež — najjači stub državne misli i moći — zapostavlja i pušta u ovakom podređenom i ponizujućem položaju prema drugim slojevima pučanstva?

2 — Da li to služi na čast i ugled naše države i državne uprave?

3 — Da li kanite pristupiti hitnoj radikalnoj reviziji postojećih zakonskih propisa o činovničkim prinadležnostima prema sadašnjem stanju skupoće i doneti odmah novu Uredbu o ličnim i porodičnim dodacima mjesto one od 15-IX-1935, koja ugrožava ekonomski i socijalni položaj državnih službenika?

4 — Da li Vam je poznato da su osobito u posljednje vrijeme cijene živežnih namirnica u konstantnom porastu?

5 — Da li Vam je poznato da su druge države, u koliko su bile pribegle snižavanju plaća (kao Velika Britanija i Italija) za toliko već iste povisili, u koliko ta povišica nije čak i prekoračila procenat sniženja?

Pošto je to jedno bolno pitanje, koje očekuje hitno i radikalno rešenje, to sam slobodan zamoliti Vas da mi na njega čim prije usmeno odgovorite na jednoj od idućih sednica Narodne skupštine.

jula 1937 godine

Beograd

S poštovanjem,
Inž. Manfred Paštrović, s. r.
narodni poslanik

